ขอมอบให้ห้องสมุดแห่ง[illegible]

[illegible]

[illegible]

27ก.221

จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ท.ช.

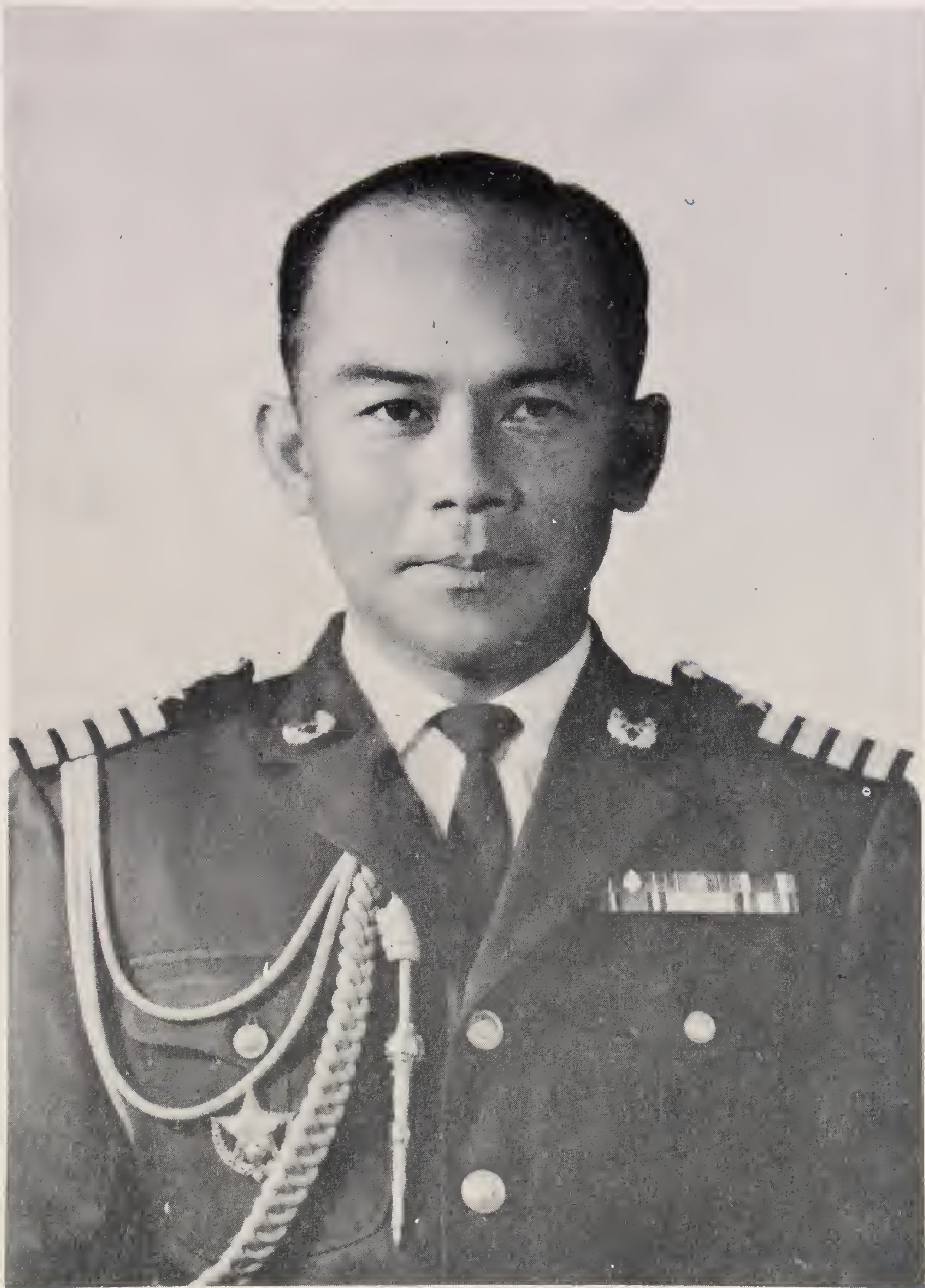
ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

เวลา ๑๗.๐๐ น.

รูปํ ชีรติ มจฺจานัง　　ร่างกายของสรรพสัตว์ย่อมย่อยยับไป
นามโคตฺตํ น ชีรติฯ　　ชื่อเสียง ความดี ย่อมไม่ย่อยยับฯ

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ท.ช.

ชาตะ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

มรณะ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๑

ขอกราบขอบพระคุณ

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้มาร่วมกุศล รับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมและมีส่วนช่วยในสิ่งของ กำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังใจ ตลอดจนทุกท่านที่กรุณาให้เกียรติมาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ในวันนี้ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องประการใด ขอได้โปรดประทานอภัยให้ด้วย

เจ้าภาพ

๓ ส.ค. ๒๕๒๑

สวดพระอภิธรรม

ประวัติ

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๑ ณ บ้านสิทธิพรหมา ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนท์ จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรคนที่ ๔ ของ ร้อยโทขุนสิทธิพรหมา (ตาบ อุทัยเสน) นางอุดร อุทัยเสน (ถึงแก่กรรมเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๒) มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๕ คน คือ

๑. นางอัตรา สิกเสน

๒. พ.ต.อ. เสน่ห์ อุทัยเสน

๓. พลตรี สนั่น อุทัยเสน

๔. พ.ต.ต. พงศ์ธร อุทัยเสน

๕. นางเอมอร ศิรยาธร

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ได้ทำการสมรสกับ นางสาวอรวรรณ ภูริพัฒน์ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ มีบุตร ๒ คน คือ

๑. นายเสวี อุทัยเสน เกิด ๒๒ ธันวาคม ๒๕๐๔

๒. เด็กชายนิรุธ อุทัยเสน เกิด ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

การศึกษาก่อนรับราชการ

๒๔๘๒ โรงเรียนรัตนาธิเบศร มัธยมปีที่ ๒

๒๔๘๖ โรงเรียนมัธยมโยธินบูรณะ มัธยมปีที่ ๖

๒๔๘๘ โรงเรียนเตรียมนายร้อย เตรียมปีที่ ๒

๒๔๙๔ โรงเรียนเทคนิคทหารบก ปีที่ ๕

การศึกษา (เพิ่มเติม) เมื่อเข้ารับราชการแล้ว

๒๔๙๖ โรงเรียนการอาวุธกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ๙ เดือน วิชา

- อีเลคทรอนิคส์ สอบได้ ๙๐ %
- ระบบการยิงปืน สอบได้ ๑๐๐ %

๒๔๙๘ ดูงานซ่อม บ. เจ็ด กองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ณ ประเทศญี่ปุ่น

๒๕๐๒ ศึกษาที่ University of Maryland สหรัฐอเมริกา วิชา Electrical engineering ได้รับปริญญาตรี B.SC. (E.E.)

๒๕๐๓ โรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง ชุดที่ ๒ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ สอบได้ ๗๙.๕ %

๒๕๐๔ อบรมนายทหารข่าวกรองทางเทคนิค กรมข่าวทหารอากาศ

๒๕๐๕ เข้าศึกษาในโรงเรียนรบร่วมอากาศ – พื้นดิน กองบินยุทธการ รุ่นที่ ๒๕

เข้าศึกษาวิชาการสงครามอีเลคทรอนิคส์ ณ ประเทศสิงคโปร์

๒๕๐๘ เข้าศึกษาในโรงเรียนรบร่วม กองบินยุทธการ หลักสูตรฟื้นฟู

เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ ชุดที่ ๑๐

๒๕๑๓ เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๑๓ ระยะเวลา ๘ เดือน

๒๕๑๕ เข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารศูนย์วิจัย หลักสูตรเกี่ยวกับการศึกษาพิจารณาระบบการทางทหาร

๒๕๑๘ เข้าศึกษาในวิทยาลัยการทัพอากาศ ชุดที่ ๑๐

๒๕๒๐ เข้าร่วมสัมนาตามโครงการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ รุ่นที่ ๓ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

ได้รับพระราชทานยศทหาร เป็น

ว่าที่เรืออากาศตรี	เมื่อ	๑	พฤษภาคม	๒๔๙๔
เรืออากาศตรี	เมื่อ	๑	มกราคม	๒๔๙๕
ว่าที่เรืออากาศโท	เมื่อ	๒๓	กรกฎาคม	๒๔๙๗
เรืออากาศโท	เมื่อ	๑	มกราคม	๒๔๙๘
เรืออากาศเอก	เมื่อ	๑	มกราคม	๒๔๙๙
นาวาอากาศตรี	เมื่อ	๑๙	ธันวาคม	๒๕๐๔
นาวาอากาศโท	เมื่อ	๑	ตุลาคม	๒๕๐๗
นาวาอากาศเอก	เมื่อ	๑	ตุลาคม	๒๕๑๑
นาวาอากาศเอกพิเศษ	เมื่อ	๒๖	กรกฎาคม	๒๕๑๗

เข้ารับราชการในตำแหน่ง

- ประจำกรมเสนาธิการทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๙๔
- ศิษย์การบินกองที่ ๑ โรงเรียนการบิน ตั้งแต่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๙๔
- รองผู้บังคับหมวด กองจัดหาแผนกที่ ๑ กรมพัสดุช่างอากาศ ตั้งแต่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕

- ประจำกรมโรงงานช่างอากาศ ตั้งแต่ ๙ กันยายน ๒๔๙๕
- ประจำกองเสนาธิการทหารอากาศ ๒ ตั้งแต่ ๑๓ มกราคม ๒๔๙๖
- ประจำแผนกต่อต้านการค้นหาข่าว กองข่าว กรมข่าวทหารอากาศ ตั้งแต่ ๖ มีนาคม ๒๔๙๖
- ผู้บังคับหมวด ๒ โรงเรียนการอาวุธ โรงเรียนจ่าอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๗ และรักษาราชการผู้ช่วยนายทหารสรรพาวุธ กองส่งกำลังบำรุง กองบินยุทธการ อีกตำแหน่งหนึ่ง
- ผู้บังคับหมวด ๒ โรงเรียนการอาวุธ โรงเรียนจ่าอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ แต่ตำแหน่งเดียว ตั้งแต่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๘
- รักษาราชการผู้บังคับกองร้อย โรงเรียนการอาวุธ โรงเรียนจ่าอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๒ มีนาคม ๒๔๙๙
- ประจำแผนกค้นคว้าและแบบแผน กองวิทยาการ กรมสื่อสารทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๒
- สำรองราชการ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ตั้งแต่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๓
- รองหัวหน้าวิทยาการ กองวิทยาการ กรมสื่อสารทหารอากาศ ตั้งแต่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

- หัวหน้าแผนกดำเนินงาน กองวิทยาการ กรมสื่อสารทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๐๖
- นายทหารนักเรียน กองการปกครอง โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๐๘
- รองหัวหน้ากองวิทยาการ กรมสื่อสารทหารอากาศ และรักษาราชการนายทหารส่งกำลังบำรุงกรมสื่อสารทหารอากาศอีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งแต่ ๑๕ กันยายน ๒๕๐๙
- หัวหน้ากองวิทยาการ กรมสื่อสารทหารอากาศ และรักษาราชการนายทหารส่งกำลังบำรุงกรมสื่อสาร ตั้งแต่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๑
- ประจำกรมสื่อสารทหารอากาศ และรักษาราชการเสนาธิการกรมสื่อสารทหารอากาศ และรักษาราชการนายทหารส่งกำลังบำรุง กรมสื่อสารทหารอากาศ อีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งแต่ ๕ มิถุนายน ๒๕๑๓
- เสนาธิการ กรมสื่อสารทหารอากาศ ตั้งแต่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๗
- ประจำกรมสื่อสารทหารอากาศ ตั้งแต่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๐

รายการเงินเดือน

รับเงินเดือนชั้น ๒๙ (๙๐ บาท) พ.ค.ว. เดือนละ ๖๐ บาท ตั้งแต่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๙๔

รับ พ.ส.ร. เดือนละ ๑๐ บาท ตั้งแต่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๙๔

รับเงินเดือนชั้น ๓๑ (๑๑๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๔๙๖

เปลี่ยนเป็นรับเงินเดือนชั้น ๓ (๑๑๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๔๙๗

รับเงินเดือนชั้น ๕ (๑๓๐ บาท) เงิน พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๙๗

รับเงินเดือนชั้น ๖ (๑๔๐ บาท) เงิน พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๔๙๘

รับเงินเดือนชั้น ๘ (๑๖๐ บาท) เงิน พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๔๙๙

รับเงินเดือนชั้น ๑๑ (๑๙๐ บาท) เงิน พ.ค.ว. เดือนละ ๑๐๐ บาท ส่วน พ.ค.ว. ในฐานะสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย จปร. ๖๐ บาท รับตามเดิมตั้งแต่ ๒๖ กันยายน ๒๕๐๒

ปรับเป็นรับเงินเดือนชั้น ๘ (๑,๒๐๐ บาท) พ.ค.ว. เดือนละ ๕๕๐ บาท พ.ส.ร. เดือนละ ๗๕ บาท ตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๒

ปรับเป็นรับเงินเดือนชั้น ๑๑ (๑,๕๐๐) บาท พ.ค.ว. เดือนละ ๖๗๕ บาท พ.ส.ร. เดือนละ ๕๐ บาท ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๐๓

ปรับเป็นรับเงินเดือนชั้น ๑๑ (๑,๕๐๐ บาท) พ.ค.ว. เดือนละ ๔๗๕ บาท พ.ส.ร. เดือนละ ๕๐ บาท พ.ค.ว. ต่างประเทศ ๗๕๐ บาท ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒

รับเงินเดือนชั้น ๑๒ (๑,๖๐๐ บาท) พ.ค.ว. ต่างประเทศ ๗๕๐ บาท พ.ค.ว. จ.ป.ร. ๔๗๕ บาท พ.ส.ร. ๕๐ บาท ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔

รับเงินเดือนชั้น ๑๔ (๑,๙๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๔

รับเงินเดือนชั้น ๑๕ (๒,๐๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๕

รับเงินเดือนชั้น ๑๖ (๒,๒๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๖

รับเงินเดือนชั้น ๑๘ (๒,๕๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๗

รับเงินเดือนชั้น ๑๙ (๒,๖๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. และ คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๘

รับเงินเดือน น.ท. อันดับ ๑ ชั้น ๒๐ (๒,๙๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๙

รับเงินเดือน น.ท. อันดับ ๑ ชั้น ๒๑ (๓,๑๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐

ปรับเป็นรับเงินเดือน น.ท. อันดับ ๑ ชั้น ๒๓ (๓,๔๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐

รับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๑ ชั้น ๒๕ (๓,๘๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑

รับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๑ ชั้น ๒๖ (๔,๐๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒

รับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๑ ชั้น ๒๗ (๔,๓๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๓

รับเงินเดือน น.อ อันดับ ๑ ชั้น ๒๘ (๔,๕๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๔

รับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๒ ชั้น ๒๙ (๔,๘๐๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕

ปรับเป็นรับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๒ ชั้น ๒๘ (๔,๘๖๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๖

รับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๒ ชั้น ๒๙ (๕,๒๔๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖

ปรับเป็นรับ พ.ค.ว. เดือนละ ๘๕๐ บาท ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒

ปรับเป็นรับเงินเดือน น.อ. อันดับ ๒ ชั้น ๒๙ (๖,๑๕๐ บาท) พ.ค.ว. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๑๗

ปรับเป็นรับ พ.ส.ร. เดือนละ ๖๕ บาท ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๑๗

ปรับเป็นรับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๑ ชั้น ๒๙ (๖,๑๕๐ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๗

รับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๑ ชั้น ๓๐ (๖,๕๐๕ บาท) พ.ค.ว. และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๗

รับ พ.ค.ว. วิชาชีพคงเดิม พ.ค.ว. จ.ป.ร. เพิ่มเป็นเดือนละ ๕๐๐ บาท ตั้งแต่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๖

ปรับเป็นรับ พ.ค.ว. วิชาชีพ เดือนละ ๑,๐๖๕ บาท และ พ.ค.ว. วิชาทหารเดือนละ ๖๒๕ บาท ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๑๗

รับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๒ ชั้น ๓๒ (๗,๒๖๐ บาท) พ.ค.ว. วิชาชีพ พ.ค.ว. วิชาทหาร และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๑๘

ปรับเป็นรับ พ.ค.ว. วิชาทหารเดือนละ ๗๑๐ บาท ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๗

รับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๒ ชั้น ๓๓ (๗,๖๖๐ บาท) และปรับเป็นรับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๒ ชั้น ๓๑ (๘,๐๗๕ บาท) พ.ค.ว. วิชาชีพ พ.ค.ว. วิชาทหาร และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๙

รับเงินเดือน น.อ. พิเศษ อันดับ ๒ ชั้น ๓๒ (๘,๕๐๕ บาท) พ.ค.ว. วิชาชีพ พ.ค.ว วิชาทหาร และ พ.ส.ร. คงเดิม ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๐

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ

เหรียญบรมราชาภิเษก	๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	๕ ธันวาคม ๒๔๙๘

เหรียญจักรมาลา	๕	ธันวาคม	๒๕๐๔
จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	๕	ธันวาคม	๒๕๐๕
จตุรถาภรณ์ช้างเผือก	๕	ธันวาคม	๒๕๐๗
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	๕	ธันวาคม	๒๕๑๑
เหรียญชัยสมรภูมิมหาเอเซียบูรพา	๕	ธันวาคม	๒๕๑๒
ตริตาภรณ์ช้างเผือก	๕	ธันวาคม	๒๕๑๓
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	๕	ธันวาคม	๒๕๑๗
เหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นที่ ๒	๓๐	ธันวาคม	๒๕๑๘
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	๕	ธันวาคม	๒๕๑๙

ราชการพิเศษ

ผู้บังคับศูนย์โทรคมนาคมชั้น ๒ ประจำพิษณุโลก ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

ผู้บังคับศูนย์โทรคมนาคมชั้น ๒ ประจำอุบลฯ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๕

นายทหารประจำศูนย์โทรคมนาคมชั้น ๑ ประจำดอนเมือง ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๕

หัวหน้าดำเนินงานและควบคุม ส–อ. ทอ. สนาม ๒๙ มกราคม ๒๕๑๑

นายทหารสื่อสารอีเลคทรอนิคส์ฝ่ายส่งกำลังบำรุง แผนกอำนวยการ กองอำนวยการฝึก สปอ. PX - 46 ฝ่ายกองทัพอากาศไทย ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓

เป็นผู้ควบคุมอบรมเจ้าหน้าที่ซ่อมบำรุงเครื่องเรดาร์ประจำสถานีเรดาร์เขาเขียว เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๐๖

เป็นรองผู้อำนวยการกองเทคนิคโครงการ ฯ และหัวหน้าสถานีเรดาร์สื่อสารเขาเขียว เมื่อ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๖

เป็นเจ้าหน้าที่เดินทางไปตรวจสอบการติดตั้งและพิจารณาแก้ไขอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ จม. ทอ. ณ สถานีเรดาร์บ้านปรารถนาดี จังหวัดหนองคาย เมื่อ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๒

เดินทางไปปฏิบัติราชการที่สถานีเรดาร์บ้านปรารถนาดี และสถานีเรดาร์เขาพนมรุ้งร่วมกับเจ้าหน้าที่อเมริกัน เมื่อ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๒

เดินทางไปปฏิบัติราชการที่สถานีเรดาร์บ้านปรารถนาดี เมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๒

เดินทางไปสำรวจเลือกที่ตั้งสถานีเรดาร์ภาคใต้ เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๑๓

เดินทางไปประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหารอากาศอเมริกัน ที่สถานควบคุมและรายงาน ๘๓๐๕ เมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เดินทางไปสำรวจเลือกที่ตั้งสถานีเรดาร์ภาคใต้ เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๓

เดินทางไปตรวจสอบสภาพความพร้อมที่จะรับการติดตั้งเรดาร์ต่าง ๆ ที่สถานีเขาพนมรุ้ง เมื่อ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๓

เดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ ศูนย์ควบคุมและรายงาน ๘๓๐๕ ร่วมกับทหารอากาศอเมริกัน เมื่อ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๓

เป็นหัวหน้านายทหารโครงการเรดาร์ดอยอินทนนท์ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

เป็นคณะกรรมการพิจารณาจัดซื้อที่ดินบริเวณถนนสายอำเภอจอมทองน้ำตกแม่กลาง เมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

เดินทางไปปฏิบัติราชการที่สถานีเรดาร์และสถานีโทรคมนาคมรวมทั้งโครงการสถานีเรดาร์ภาคเหนือและภาคใต้ตามช่วงระยะเวลาตามความจำเป็น เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕

เดินทางไปปฏิบัติราชการที่สถานีเรดาร์และสถานีโทรคมนาคมรวมทั้งโครงการสถานีเรดาร์ภาคเหนือและภาคใต้ตามช่วงระยะเวลาตามความจำเป็น เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖

บุตรทั้งสอง

สวดพระอภิธรรม

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวการถึงแก่กรรมของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ด้วยความเศร้าสลดใจและอาลัยยิ่ง

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ได้มีความคุ้นเคยกับข้าพเจ้ามาเป็นเวลานานพอสมควร ในอดีตนอกจากจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของข้าพเจ้าแล้ว เมื่อประมาณปี ๒๕๐๖ ยังได้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการมาร์แชล บี. (เรดาร์และสื่อสารของกองทัพอากาศ) ร่วมกันมา ซึ่งนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมก่อตั้งและดำเนินการของโครงการนี้มาตั้งแต่ต้น มีความขยันขันแข็ง วิริยะ อุตสาหะ และอุทิศตนเพื่อราชการเป็นอย่างดียิ่ง ได้ออกไปปฏิบัติราชการในสนามตามโครงการนี้ เพื่อติดตั้งสถานีเรดาร์ทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งได้ปฏิบัติภารกิจสมความมุ่งหมายของทางราชการทุกประการ โดยเฉพาะที่สำคัญเช่นที่ดอยอินทนนท์ และที่เกาะสมุยเป็นต้น ต่อมาในระยะหลังได้ทราบว่า นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน มีสุขภาพร่างกายไม่อำนวย และได้ถึงแก่กรรมลงในที่สุด

การจากไปของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ในครั้งนี้ แม้จะเป็นไปตามกฎธรรมดาของชีวิต แต่เมื่อมานึกว่าเป็นการจากไปอย่างไม่มีวันที่จะกลับมาพบเห็นกันอีก และในอดีตก็ได้เคยร่วมปฏิบัติราชการร่วมกันมาด้วยกัน ก็อดที่จะเศร้าสลดใจและอาลัยมิได้

ขอให้กุศลผลบุญที่ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ได้บำเพ็ญตลอดมาในชีวิต และบุญกุศลที่มีผู้บำเพ็ญอุทิศให้เมื่อล่วงลับไปแล้วจงเป็นปัจจัยหนุนนำดวงวิญญาณของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ให้ประสบสุคติในสัมปรายภพเทอญ

พลอากาศเอก [signature]

(กมล เดชะตุงคะ)

รองประธานสภานโยบายแห่งชาติ

ดอนเมือง

๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๑

คำไว้อาลัย

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เป็นนายทหารที่มีความรู้ความสามารถดีเด่นผู้หนึ่งของกองทัพอากาศ มีอุปนิสัยใจคอเป็นที่ชอบพอของผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้ใกล้ชิดเป็นอันมาก การที่ต้องมาสูญเสียชีวิตในเวลาที่ยังไม่สมควร และในขณะที่กำลังทำประโยชน์ให้แก่ทางราชการได้อีกมากมายเช่นนี้ นับว่าเป็นการสูญเสียที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

ในนามของกองทัพอากาศและในฐานะส่วนตัว ข้าพเจ้าขอแสดงความเศร้าสลดใจและอาลัยอาวรณ์ในการจากไปของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ไว้ ณ โอกาสนี้ ขอให้ดวงวิญญาณของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพทุกประการ

พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์

(พะเนียง กานตรัตน์)

ผู้บัญชาการทหารอากาศ

ดอนเมือง

๓ กรกฎาคม ๒๕๒๑

อาลัย นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน

ข้าพเจ้าได้ทำงานร่วมกับ น.อ. เสนอ อุทัยเสน มาเป็นเวลานาน ตั้งแต่หนุ่มจนแก่ คือตั้งแต่คุณเสนอทำหน้าที่หัวหน้าแผนกแผนอยู่ในกองวิทยาการกรมสื่อสารทหารอากาศ จนกระทั่งได้เลื่อนขึ้นเป็นหัวหน้ากองวิทยาการ ซึ่งขยายเป็นผู้อำนวยการกอง แล้วย้ายไปเป็นเสนาธิการกรม ในขณะที่ข้าพเจ้าเองทำหน้าที่รองเจ้ากรมและเจ้ากรม เพิ่งจะมาแยกกันใน พ.ศ. ๒๕๑๙ นี้เอง ในตอนที่ข้าพเจ้าย้ายไปรับตำแหน่งในกองบัญชาการทหารสูงสุด

ตลอดเวลาที่รับราชการด้วยกันมา ได้เป็นที่ประจักษ์แก่ใจว่าคุณเสนอเป็นคนดีหาที่เปรียบได้ยากที่สุดคนหนึ่ง

ในด้านวิชาการ นอกจากสำเร็จโรงเรียนทหารแล้วยังได้รับปริญญาจากต่างประเทศ และผ่านหลักสูตรที่จำเป็นของทางการด้วยดีมาโดยตลอด

ในด้านการปฏิบัติราชการ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความหมั่นเพียรรอบคอบสุขุม โดยใช้วิทยาการที่ได้เรียนมาอย่างเหมาะสม ทำให้การ

สื่อสารของกองทัพอากาศเป็นที่ยกย่องของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การติดตั้งเรดาร์ที่ดอยอินทนนท์ก็เป็นน้ำพักน้ำแรงของคุณเสนอเป็นส่วนใหญ่

ในด้านนิสัยใจคอคุณเสนอเป็นคนเยือกเย็นสุขุมและร่วมมือประสานงานกับผู้อื่นได้ดี ไม่เคยเห็นมีการแสดงว่าลุแก่อำนาจโทสะ นอกจากนั้นทางส่วนตัวก็เป็นคนโอบอ้อมอารี ถึงหน้าทุเรียนต้องหิ้วทุเรียนจากสวนไปฝากใครต่อใครเสมอมิได้ขาด

การที่คุณเสนอจากไปก่อนวัยอันควรนี้ ทำให้ระลึกถึงที่ฝรั่งเขาพูดว่า ผู้ที่พระเจ้ารักมักตายเร็ว แต่สำหรับทางศาสนาพุทธของเรา ท่านกล่าวว่าเป็นเรื่องของกรรม ซึ่งในกรณีของคุณเสนอก็ต้องสรุปว่าเป็นกรรมที่ได้ทำไว้ในชาติปางก่อน เพราะสำหรับชาตินี้ไม่เคยเห็นหรือทราบว่าทำกรรมใดอันจะเป็นที่เดือดร้อนหรือเบียดเบียนผู้อื่นเลย กล่าวคือส่วนมากก็ทำแต่กุศลกรรม

ผู้ใดทำแต่กุศลกรรม พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าต้องไปยังสุคติโลกสวรรค์ อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานอีกครั้งหนึ่ง ขอให้คุณความดีทั้งหลายที่ได้ทำมา เป็นกุศลส่งให้ น.อ. เสนอ อุทัยเสน มีความสุขรุ่งเรืองอยู่ในสุคตินั้นยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วยเทอญ

พล.อ.ท. หม่อมราชวงศ์ เสริม สุขสวัสดิ์

เจ้ากรมการสื่อสารทหาร

แด่ น.อ. เสนอ อุทัยเสน

คุณอรวรรณ อุทัยเสน ได้มีหนังสือถึงผมขอให้ผมช่วยเขียนบทความไว้อาลัยแด่ น.อ. เสนอ อุทัยเสน เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการจากไปของ น.อ. เสนอ ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องสถานีเรดาร์ที่ดอย-อินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

ก่อนอื่นใคร่จะเรียนให้ท่านผู้อ่านได้ทราบว่า เรื่องที่เกี่ยวกับเรดาร์ที่ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของผม เพราะการดำเนินการในขั้นแรกนั้นผมยังเป็นเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ต่อมาภายหลังผมได้ย้ายไปเป็นผู้ช่วยเสนาธิการทหารอากาศ ฝ่ายยุทธบริการ ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากที่ พลอากาศโท เกียรติ มังคละพฤกษ์ (ภายหลังได้เลื่อนยศเป็นพลอากาศเอก) ได้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ (เฮลิคอปเตอร์ตกที่ยอดดอยอินทนนท์) ในขณะที่ไปตรวจพื้นที่เกี่ยวกับการสร้างสถานีเรดาร์ที่ยอดดอยอินทนนท์นั้น

การสร้างสถานีเรดาร์ที่ยอดดอยอินทนนท์นี้กว่าจะสำเร็จได้มีอุปสรรคมากมายเหลือที่จะกล่าว เมื่อใดถึงวันดีคืนดีผมจะเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะให้ท่านที่สนใจได้ทราบ เมื่อท่านทราบเรื่องแล้วจะได้เห็นใจผู้ที่อุตส่าห์ทำงานเพื่อประเทศชาติ บางท่านก็เอาชีวิตไปทิ้งไว้ที่นั้น เช่น พลอากาศเอก เกียรติ มังคละพฤกษ์ เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนที่พลอากาศเอก เกียรติ ฯ จะถึงแก่กรรม ตำแหน่งของท่านเป็นเพียงที่ปรึกษา ซึ่งโดยตำแหน่งหน้าที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เลย แต่เมื่อมี

คำสั่งให้ไปช่วยสำรวจที่ยอดดอยอินทนนท์ พลอากาศเอก เกียรติ ฯ จึง ต้องจบชีวิตของท่านที่นั่นเพราะคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ถูกต้อง ทหารจะต้องปฏิบัติแม้ว่าจะเสี่ยงต่อชีวิตก็ตาม

ณ ยอดดอยอินทนนท์ยอดเดียวกันนี้ ผมพร้อมด้วย น.อ. เสนอ อุทัยเสน และ น.อ. ประเสริฐ รัตนกาฬ (ยศขณะนั้นเป็น น.ท. ซึ่งร่วมไปกับ พลอากาศเอก เกียรติ ฯ ในคราวที่เกิดอุบัติเหตุ) และอีกหลายท่าน ได้ร่วมเดินทางไปกับเฮลิคอปเตอร์เครื่องเดียวกับผมด้วย

ผมจำได้ไม่ลืมถึงวันที่เฮลิคอปเตอร์ที่นำผมและคณะลงบนยอดดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นที่เดียวกับที่พลอากาศเอก เกียรติ ฯ และคณะไปลงมาก่อน อากาศบนยอดดอยอินทนนท์นั้นจะเปลี่ยนแปลงได้เร็วมาก เช่น ก่อนจะลงอากาศแจ่มใส พอลงไปได้ไม่นานก็มีเมฆมาปกคลุม ลมก็แรงมาก ผมทราบว่าเฮลิคอปเตอร์ที่ พลอากาศเอก เกียรติ ฯ ต้องตกลงนั้น เพราะลมบนยอดดอยอินทนนท์แรงมาก เรื่องนี้ได้แก่ตัวผมเอง คือหลังจากที่เฮลิคอปเตอร์ลงโดยเรียบร้อย ผมและคณะได้ตรวจพื้นที่บริเวณนั้นเสร็จแล้ว ก็ตั้งใจจะลงไปดูตำบลที่เฮลิคอปเตอร์ของพลอากาศเอก เกียรติ ฯ ตก แต่เมื่อลงไปได้นิดเดียวได้สังเกตเห็นบนยอดดอยมีเมฆบาง ๆ ผ่านมาบังเสมอ ถาม น.อ. ประเสริฐ รัตนกาฬ ว่าตำบลที่เฮลิคอปเตอร์ตกอยู่ไกลไหม น.อ. ประเสริฐ ฯ ตอบว่าไม่ไกล เวลาลงไปไม่ช้าแต่เวลากลับจะช้ามากเพราะต้องลงไปก้นเหว ผมจึงต้องตัดสินใจกลับ เพราะไม่อยากเป็นพลอากาศเอกคนที่สองจากยอดดอยอินทนนท์ที่เดียวกัน เมื่อมาที่เครื่องเฮลิคอปเตอร์และขึ้นนั่งเรียบร้อยนักบินก็บินขึ้น ณ ที่นี้ตรงนี้ผมจึง

ได้ทราบว่าเฮลิคอปเตอร์ที่นำพลอากาศเอก เกียรติ ฯ และคณะตกลงนั้น เพราะเหตุนี้ สาเหตุคือเมื่อนักบินยกเครื่องขึ้นลอยจากพื้นดิน ได้มีลมแรงกระโชกมา ผมเห็นใบพัดท้ายเครื่องซึ่งสำหรับให้ความเร็วห่างจากยอดไม้เพียงนิดเดียว ถ้าลมกระชากแรงอีกนิดหน่อยใบพัดก็จะพันยอดไม้ แล้วผมก็คงได้เป็นพลอากาศเอก และไม่ได้มีโอกาสมาเล่าเรื่องนี้ให้ท่านฟัง

ผมสนิทสนมกับ น.อ. เสนอ อุทัยเสน มาตั้งแต่วันนั้น ทั้ง ๆ ที่เราเคยรู้จักกันมาก่อนในฐานะที่ น.อ. เสนอ ฯ เคยเป็นลูกศิษย์ของผมมา จากวันนั้นเป็นต้นมาทางผู้บังคับบัญชา คือ เสนาธิการทหารอากาศ (พลอากาศเอก กมล เดชะตุงคะ) เลยยกเรื่องเรดาร์ยอดดอยอินทนนท์ให้ผมรับมาดำเนินการ โดยมี น.อ. เสนอ ฯ เป็นผู้ช่วย

ถ้าผมรู้ว่าเรื่องเรดาร์ที่อินทนนท์จะทำความยุ่งยากลำบากให้แก่ผมอย่างสุดประมาณเช่นนั้นผมอาจไม่ยอมรับ เพราะเรื่องนี้ควรเป็นเรื่องของยุทธการไม่ใช่เรื่องของยุทธบริการ แต่ทหารต้องฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา ผมจึงต้องรับหน้าที่นั้นมาดำเนินการจนกระทั่งเรื่องเลวร้ายทั้งหลายได้ผ่านไป เรื่องเลวร้ายทั้งหลายผมจะขอเล่าเอาเมื่อถึงวันดีคืนดี เพราะกว่าจะเป็นสถานีเรดาร์ (ซึ่งไม่ใช่เป็นของพ่อของแม่ผมแม้แต่นิดเดียว) ขึ้นมาเพื่อช่วยให้เกิดความปลอดภัยแก่ประชาชนคนไทย ผมกับคณะซึ่งมี น.อ. เสนอ ฯ ร่วมอยู่ด้วยก็ถูกด่าเสียจมหู แม้แต่ไอ้เด็กคราวลูกคราวหลานมันก็บังอาจมาซักฟอกผมซึ่งมียศเป็นพลอากาศโท ผมทนทำทุกอย่างโดยมี น.อ. เสนอ ฯ เป็นผู้ป้อนข้อมูลต่าง ๆ ให้ การเดินทางไปตรวจสถานที่ต่าง ๆ ต้องปีนเขา ไต่หน้าผา กินกลางดิน นอนใกล้ป่าช้าพวกชาวเขา

ทากเกาะจนนับไม่ถ้วน ความลำบากนานาประการผมจะไม่กล่าวถึง เพราะผมได้คนที่ตั้งใจทำงานอย่างจริงใจเช่น น.อ. เสนอ น.อ. ประเสริฐ รัตนกาฬ และอีกหลายคน แต่ผมก็ต้องขอบคุณ น.อ. เสนอ ฯ ที่อดทนอย่างยิ่งที่ช่วยทำให้การสร้างสถานีเรดาร์ดอยอินทนนท์นั้นเป็นผลสำเร็จขึ้นมาจนได้

กรมสื่อสารทหารอากาศหรือท่านที่ปฏิบัติการอยู่บนสถานีเรดาร์ขออย่าได้ลืมนายทหารอากาศผู้หนึ่งซึ่งได้ทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจเพื่อสร้างสถานีเรดาร์แห่งนี้จนสำเร็จขึ้น จริงอยู่เงินทุกบาททุกสตางค์ น.อ. เสนอ ฯ ไม่ได้เป็นคนออก แต่กำลังกายกำลังความคิดที่ น.อ. เสนอ ฯ ได้ทุ่มเทให้นั้นเป็นสิ่งที่ควรระลึกถึงอยู่และมีค่ามากกว่าเงิน

ผมออกจากราชการเพราะครบเกษียณ น.อ. เสนอ ฯ กับคณะยังทำงานกันต่อไปและงานได้สำเร็จเรียบร้อยเมื่อผมออกมาเป็นประชาชนธรรมดา ผมก็ยังถามข่าวคราวเกี่ยวกับสถานีเรดาร์นั้นอยู่เสมอ เมื่อทุกอย่างเสร็จเรียบร้อย ผมก็นัดกับ น.อ. เสนอ ฯ ไว้ว่าเรา (ผมกับ น.อ. เสนอ ฯ) จะขึ้นไปพักที่สถานีเรดาร์บนดอยอินทนนท์นี้สักสองสามวัน ตกลงกันว่าจะขึ้นไปในปลายเดือนมีนาคมหรือต้นเดือนเมษายน ๒๕๒๑ แต่บังเอิญผมมีธุระจะไปทัศนาจรประเทศจีน และทราบว่า น.อ. เสนอ ฯ ป่วย

ใด ๆ ในโลกล้วนอนิจจัง ผมทราบข่าว น.อ. เสนอ ฯ ถึงแก่กรรมในขณะที่ผมไม่อยู่เสียด้วย กองทัพอากาศโดยเฉพาะกรมสื่อสารทหารอากาศได้เสียคนดีไปคนหนึ่ง เสียไปอย่างที่ไม่มีวันจะเอากลับคืนมาได้

ผมเสียดายที่ น.อ. เสนอฯ มีอายุสั้นเกินไป สมควรที่จะอยู่ทำคุณประโยชน์ให้แก่กองทัพอากาศและประเทศชาติได้อีกมาก ไม่น่าที่จะมาด่วนจบชีวิตในเวลาอันยังไม่สมควรเช่นนี้ น่าเสียดายจริง ๆ

สุดท้ายนี้ ขอกุศลบุญราศีตลอดจนคุณงามความดีที่ น.อ. เสนอ อุทัยเสน ได้ทำไว้ ตลอดจนที่ท่านผู้อื่นได้บำเพ็ญอุทิศให้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านบรรลุสุคติในสัมปรายภพ จงทุกประการเทอญ

พล.อ.ท. อุสาห์ ชัยนาม

ผมรู้จักและเคยร่วมงานกับคุณเสนอมานาน คือตั้งแต่สมัยเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนจ่าอากาศ และในระยะหลัง ๆ ก็มาทำงานที่กรมสื่อสารทหารอากาศร่วมกันอีก ความใกล้ชิดสนิทสนมและอัธยาศัยใจคออันดีของคุณเสนอตลอดจนความรู้ความสามารถในการทำงาน ทำให้ผมรู้สึกเสียดายและเสียใจในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับ พร้อมทั้งเห็นใจครอบครัวของคุณเสนอมากที่เสียผู้นำครอบครัวที่ดีไป ผลงานในการติดตั้งสถานีเรดาร์ตามโครงการมาร์แชล บี ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความอุตสาหะ มานะอดทนและความพยายามของคุณเสนอเป็นอย่างดี การที่คุณเสนอถูกโรคร้ายมาเบียดเบียนจนกระทั่งต้องสูญเสียชีวิตไปก่อนวัยอันควร เช่นนี้ นำความโศกเศร้ามาสู่ผู้บังคับบัญชาและมวลมิตรสหายอย่างยิ่ง ขออำนาจกุศลผลบุญและคุณงามความดีที่คุณเสนอกระทำมาในอดีต จงช่วยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ

พล.อ.ท. [signature]

นายช่างใหญ่ กองทัพอากาศ

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าและภรรยา ได้ทราบข่าวการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของนาวาอากาศเอกเสนอ อุทัยเสน ด้วยความสลดใจอย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่ตระหนักว่า ทุกคนไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ไม่ว่าจะมีอาชีพอะไร ๆ ย่อมหนีความตายไปไม่พ้นก็ตาม

เราทั้งสองเริ่มมีความคุ้นเคยกันตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียนเตรียมทหารบก และนักเรียนเท็คนิคทหารบก (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ฯ) ในต่อมา เพราะคุณเสนอ ฯ เป็นนักเรียน ฯ หลังข้าพเจ้าเพียงรุ่นเดียวเท่านั้น ยิ่งได้มารับราชการกองทัพอากาศและอยู่เหล่าสื่อสารทหารอากาศด้วยกันแล้ว ก็ยิ่งทำให้ความคุ้นเคยเพิ่มขึ้นอีก

คุณเสนอ ฯ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูง มีความรู้ดี ผ่านการศึกษาต่างประเทศด้วย มีความขยันขันแข็งในการปฏิบัติราชการ มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อหน้าที่ราชการ มีศิลปะในการปกครอง และเป็นนักบริหารที่มีประสิทธิภาพสูง จึงได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับ กับเป็นที่ศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่คุณเสนอ ฯ ยังมีชีวิตอยู่ ได้ฝากผลงานอันดีเด่นที่เป็นอนุสรณ์แห่งความดีทั้งในปัจจุบันและอนาคตไว้หลายอย่าง อาทิเช่น "เป็นนายทหารโครงการติดตั้งเครื่องเรดาร์ มูลค่ากว่าร้อยล้านบาทที่เขาเขียว (แห่งแรก ในประเทศไทย) และที่ดอยอินทนนท์" เป็นต้น

มรณกรรมของคุณเสนอ ฯ นอกจากจะยังความเศร้าสลดให้แก่บิดามารดาบุตรภริยาญาติพี่น้องและมิตรสหายแล้ว ก็ยังทำให้เหล่าสื่อสารทหารอากาศและกองทัพอากาศ ต้องสูญเสียคนดีที่หาได้ยาก เหลือเกินในปัจจุบันอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม คุณงามความดี และ อนุสรณ์แห่งผลงาน ที่คุณเสนอ ฯ ได้ทำไว้ในขณะมีชีวิตอยู่ ก็ยังคงเป็นเกียรติประวัติให้ บิดามารดาบุตรภริยา ญาติพี่น้องในวงศ์ตระกูลทุกคน และกองทัพอากาศ ได้ภาคภูมิใจต่อไปชั่วกาลนาน

ขอให้กุศลกรรมของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ที่ได้สร้างไว้ในชีวิตนี้ จงดลบันดาลให้วิญญาณของท่าน จงประสบแต่สันติสุขในสัมปรายภพจงทุกประการ

พล.อ.ต. ศักดิ์ ธ

(ศักดิ์ ธารีฉัตร)

ผู้ชำนาญการกองทัพอากาศ

๒๗ มิ.ย. ๒๑

คำไว้อาลัย
แด่
นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน

ข่าวมรณกรรมของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน นั้น เป็นข่าวที่ขอเรียนว่าข้าพเจ้ารู้สึกตกตะลึง เศร้าใจและเสียใจที่ข้าพเจ้าต้องสูญเสียผู้ที่เคยใกล้ชิดทั้งในเรื่องการปฏิบัติราชการ และในเรื่องส่วนตัวไปโดยไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะรวดเร็วเช่นนี้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าก่อนถึงแก่กรรมประมาณหนึ่งสัปดาห์ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ยังได้มาพบปะและสนทนาในเรื่องต่าง ๆ กับข้าพเจ้าที่ห้องทำงานในลักษณะที่หน้าตาและท่าทางยังคงเป็นปกติทุกอย่าง มิได้มีสิ่งใดที่ส่อแสดงว่า นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน จะต้องจากไปในระยะเวลาอันสั้นข้างหน้านี้เลย

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน กับข้าพเจ้าได้รู้จักคุ้นเคยกันมาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นนักเรียนเตรียมทหารบก โดยที่นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เป็นนักเรียนรุ่นหลังข้าพเจ้าหนึ่งปี หลังจากนั้นนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน และข้าพเจ้าก็ได้ร่วมปฏิบัติงานที่กรมสื่อสารทหารอากาศด้วยกันมาเป็นเวลาประมาณ ๒๐ ปี ผลการปฏิบัติราชการของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน นั้นข้าพเจ้าขอกล่าวว่านาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการสูง มีประสบการณ์มาก มีความริเริ่มที่ดี มีความรอบรู้งานในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาในทุกระดับชั้น

สำหรับในด้านการปกครองบังคับบัญชาก็มีความสามารถในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ให้ความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเมื่อมีผู้เดือดร้อน ฉะนั้นจึงเป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนฝูงโดยทั่วกัน

การจากไปของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน จึงเป็นการสูญเสียทั้งของผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูง ข้าพเจ้าซึ่งเป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาทางเทคนิคเครื่อง-สื่อสารอีเลคทรอนิคส์ เมื่อ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๑ ได้กล่าวก่อนการประชุมในเรื่องการจากไปของ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ซึ่งเป็นรองประธานคณะกรรมการชุดนี้ และได้ขอให้ทุกคนยืนขึ้นเพื่อไว้อาลัยให้เป็นเวลาหนึ่งนาที และ ณ โอกาสนั้นข้าพเจ้าได้ตั้งจิตต์อธิษฐานขอให้ดวงวิญญาณของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพตลอดไปชั่วกาลนาน

นาวาอากาศเอก

(วิชัย กาญจนาภา)

รองเจ้ากรมสื่อสารทหารอากาศ

คำไว้อาลัย

การเริ่มต้นของพวกเราจะได้กล่าวแต่ความเดิม เริ่มตั้งแต่สมัยยังวัยรุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ขณะนั้นสงครามโลกยังไม่ยุติ พวกเราที่สอบผ่านข้อเขียน การทดสอบพละกำลังกายที่ดีแล้ว จากโรงเรียนเตรียมนายร้อยทหารบก (โรงเรียนเตรียมทหารในปัจจุบัน) ในบรรดานักเรียนเตรียมรุ่นนี้รู้สึกว่าจะรับนักเรียนมากเป็นพิเศษ ได้รับคำสั่งจากโรงเรียนให้เตรียมข้าวของใช้ต่าง ๆ เพื่อเดินทางไปเข้าโรงเรียนที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ฉะนั้นพวกเราได้มาขึ้นรถไฟกันตามแต่สะดวก สถานีรถไฟสามเสนบ้างบางซื่อบ้าง ในโบกี้ที่จัดไว้ให้ รถไฟเริ่มออกเดินทางประมาณ ๗ โมงเช้า ในเดือน พ.ค. ๒๔๘๗ รถไฟทั้งขบวนนั้นแน่นไปหมด ทั้งประชาชนและพวกเรา ขณะนั้นยามสงครามการเดินทางใช้รถไฟเป็นหลักและมีน้อยขบวน อีกประการหนึ่ง ถนนหนทางต่าง ๆ ยังไม่ดีเหมือนในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพวกเราก็ได้รับการอบรมว่า ถ้าถูกเครื่องบินข้าศึกโจมตีจะต้องทำกันอย่างไรบ้าง แต่แล้วพวกเราก็รอดพ้นมาได้ถึงสถานีตะพานหิน จังหวัดเพชรบูรณ์ ประมาณ ๒ ทุ่ม ทุกคนก็ลงจากรถไฟและเดินไปพักยังโรงแรมตะพานหิน ซึ่งไม่ห่างไกลจากสถานีรถไฟเท่าใดนัก ณ ที่นั้นพวกเราต้องดูแลกันเอง อาหารการกิน หลับนอน เพราะยังไม่ทราบว่าจะต่อรถยนต์เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเมื่อใด จึงเป็นโอกาสที่พวกเรายังไม่ค่อยรู้จักกันก็มักคุ้นกันโดยง่าย ทำให้สนุกครึกครื้นโดยลืมทางบ้านไปได้มากทีเดียว

หลังจากที่คอยอยู่หลายวัน เราต้องคอยดูผู้จัด จะมีกระดาษพิมพ์รายชื่อว่าวันใด เวลาใด จะมีผู้ใดได้เดินทางกันบ้าง ก็จะรู้สึกดีใจว่าได้เดินทางกันเสียที แต่แล้วรถที่รับพวกเราไปนั้นพวกเรานั่งกันแน่น รถยนต์ในสมัยนั้นหายากและเก่า วิ่ง ๆ ไปดี บางครั้งก็เสียเอาดื้อ ๆ ต้องลงรถมานั่งคอยกันบ้าง ถนนก็เป็นฝุ่นแดง พวกเรามอมแมมกันทั้งรถ ไม่มีทางปกป้องได้ การกินในรถก็แล้วแต่จะนำไป แต่พวกเราก็เอื้อเฟื้อกันดี รถวิ่งไปผ่านทิวทัศน์ที่สวยงาม ผ่านไร่กำนันจุล ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีอะไรมากมาย รถก็เริ่มขึ้นเขาซึ่งสูงชัน คดเคี้ยว บางครั้งพวกเราก็ต้องลงรถมาเข็นเพื่อช่วยเหลือ มิฉะนั้นเราก็คงจะนั่งนอนกินข้าวลิงเป็นแน่แท้ กว่าจะผ่านทิวเขาได้ก็กินเวลาหลายชั่วโมง จากเช้า ๗ โมง เรามาถึงตัวจังหวัดเพชรบูรณ์เวลาค่อนข้างบ่าย ๓ โมง จากนั้นก็ยังต้องเดินทางโดยรถยนต์อีกประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ถึงวัดโพรงกลาง ต. ป่าแดง เป็นถนนฝุ่นอีกเช่นเดียวกัน รถยนต์ก็ลงข้ามห้วยที่มีน้ำไหลรินประมาณครึ่งล้อรถไปยังฝั่งตรงข้าม ณ ที่นั้นแหละเริ่มเข้าเขตอาณาจักรของโรงเรียนนายร้อยทหารบก ซึ่งการเดินทางมาถึงของพวกเรานี้นับว่าเร็วมากในขณะนั้น โดยเฉพาะรุ่น ๆ พี่ของเราได้เดินรอนแรม พักในภูมิ ฯ จาก อ. ตะพานหิน เดินกันมาถึง ณ ที่นี้ และยังได้มาสร้างโรงพักทำด้วยไม้ไผ่สับฟากปูนอน หลังคามุงจากต่าง ๆ ให้พวกเราได้อยู่อาศัย นับว่ารุ่นพี่ ๆ ของเรามีบุญคุณอย่างเหลือหลายทีเดียว

จากนั้นพวกเราก็ได้แยกเป็นหมวด (ตอน) ทั้งหมดมี ๖ ตอน บรรดาผู้ช่วยของเราก็เข้มแข็งต้อนรับพวกเราอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะผู้ช่วย

อรุณฯ (พลเอก อรุณ ทวาทะศิน) ได้รักพวกเราเหมือนกับน้องชายของท่านจริง ๆ (ผู้เขียนอยู่ตอนสอง) เริ่มเรียกแถว อบรม การตื่นนอนทำอะไรบ้าง จนกระทั่งถึงเข้านอน รู้สึกว่าท่านเป็นห่วงพวกเรา ดูแลให้พวกเราทั้งเจ็บป่วยไข้ ให้รักษาอนามัยต่าง ๆ วิ่งในอากาศยามเช้ามืดที่มองกันแทบไม่เห็น กินข้าวเป็นเวลา เรียนตอนเช้า ฝึกในตอนบ่ายและเล่นกีฬา และก็อดไม่ได้ที่จะต้องไปตัดไม้ไผ่มาเตรียมไว้สำหรับซ่อมแซมและสร้างบ้านพักต่อไป อย่างไรก็ตาม ความเจ็บไข้ในดงป่าแดงเพชรบูรณ์นั้น มาเลเรียชุมมาก ผลัดกันหามขึ้น–ลงที่เสนารักษ์ไม่ได้ขาด ณ ที่นั้นทำให้พวกเรารักกันมาก เพราะต้องทำงานร่วมกัน มิฉะนั้นทำงานไม่สำเร็จตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่ง จากนั้นอีก ๑ ปี โรงเรียนนายร้อยทหารบก จำเป็นต้องย้าย เนื่องจากการส่งกำลังบำรุง ขาดอาจารย์ผู้สอน เพราะห่างไกลและไข้มาเลเรียชุกชุม พวกเราได้ย้ายลงมาที่วัดกษัตริย์ตราธิราช จังหวัดอยุธยา เรียนได้อีก ๑ ปี สงครามโลกได้ยุติลงในปีนั้น ญี่ปุ่นแพ้สงคราม โรงเรียนนายร้อยทหารบก จึงได้เคลื่อนย้ายมาอยู่ถนนราชดำเนินอย่างเดิม

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมกับพวกเราเดินทางรอนแรมไปเพชรบูรณ์ เขาเป็นคนใจโอบอ้อมอารีย์ โดยที่คุณพ่อของเขาเป็นนายแพทย์ จึงพอมีหยูกยาติดตัวไป และได้แจกเพื่อนฝูงที่ได้รับทุกข์ยาก พวกเราจึงมีโอกาสได้รักใคร่ชิดชอบกันมากยิ่งขึ้น จากนั้นเนื่องจากการศึกษาของเพื่อนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากทีเดียว จึงมีโอกาสได้เลือกเรียนว่าต้องการจะไปในหนทางใด เพื่อนของเราได้เลือกเรียน โรงเรียนเทคนิคทหารบก หมายเลขประจำตัว ๕๗๘ เป็นรุ่นที่ ๑๓

(รุ่นสุดท้ายของโรงเรียนเทคนิคทหารบก) จากนั้นพวกเราก็ได้จบการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ และนาวาอากาศเอก เสนอ ฯ ได้เลือกเข้ารับราชการในกองทัพอากาศและได้สมัครเข้าเป็นนักบิน แต่เนื่องจากโชคไม่เข้าข้างและมิได้เสียใจอย่างใด จึงเข้ารับราชการในกรมข่าวทหารอากาศ ๒ ปี กรมสรรพาวุธทหารอากาศ ๒ ปี จากนั้นเข้ารับราชการในกรมสื่อสารทหารอากาศ ได้สอบชิงทุนกองทัพอากาศ และไปราชการยังสหรัฐอเมริกาและที่อื่น ๆ อีกหลายครั้ง และได้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมาลีแลนด์ในปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (สาขาไฟฟ้า) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงได้เดินทางกลับมารับใช้ราชการที่กรมสื่อสารทหารอากาศ แต่ได้พบรักกับคุณอรวรรณ ศรีภรรยาที่กรุงวอชิงตัน และกลับมาแต่งงานที่กรุงเทพ ฯ มีพยานรัก ๒ คน ในปัจจุบันนี้ การงานที่นาวาอากาศเอกเสนอ ฯ ได้รับมอบและเป็นงานที่ดีเด่นยอดเยี่ยม ต้องใช้อุตสาหะ วิริยะ เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการตั้งสถานีเรดาร์บนเขาเขียวและดอยอินทนนท์ เป็นหัวหน้าโครงการที่จะต้องจัดทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ผู้บังคับบัญชาเห็นชอบและติดตามผลงาน ซึ่งทุกอย่างได้ผ่านไปโดยเรียบร้อย ซึ่งพวกเราจะจดจำผลงานของเขาไว้ ณ ที่นี้ ตำแหน่งสุดท้ายของ นาวาอากาศเอก เสนอ ฯ คือ เสนาธิการกรมสื่อสารทหารอากาศ นับว่าผู้นี้ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา และเป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมาก

บุญทำสร้างแต่ความดี มีศีลธรรมประจำใจ อุปการะผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้า ให้การศึกษาแก่บุตรและผู้อื่นเป็นวิทยาทาน ทำบุญทำทานกุศลตลอดมา เราคณะเพื่อน ๆ ทุกคนขอมี

โอกาสได้ระลึกและแสดงความรู้สึกในคุณงามความดีของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน เขาเป็นผู้เพรียบพร้อมในการทุกสิ่งทุกอย่าง อันควรแก่การยกย่องสรรเสริญ บุญทานการกุศลใด ๆ ที่พวกเราเคยทำร่วมกันมาก็ดี ในส่วนตัวของพวกเราได้ทำมาแล้วก็ดี ขออธิษฐานอุทิศบุญกุศลนั้น ๆ ให้แก่ นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน ขออัญเชิญพระบารมีแต่คุณพระรัตนตรัยได้ทรงรับคำอธิษฐานจากพวกข้าพเจ้า ขอให้ดวงวิญญาณของนาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ

จากคณะเพื่อนเตรียมทหารบก รุ่น ๗ ที่รัก

สิงหาคม ๒๕๒๑

"อาลัยพี่เหนอ"

แอ้อ้อ ! พอหมูเกิด แสนสุขเลิศ มีพี่เหนอ
ลืมตา ก็พบเธอ ชื่อเสนอ แม่สอนนำ
แม่ว่า จะบอกให้ เหนอยังไง หมูจงจำ
ค่อยค่อย เรียนรู้คำ ยังจำอยู่ เหนอพี่เรา
แม่สอน เอาไว้ว่า จำหน้าตา และชื่อเขา
เหนอว่า น้องของเรา หน้าของเจ้า เหมือนเราเชียว
เจ้าหมู มันเกิดห่าง มันเว้นว่าง มากทีเดียว
คงมี อีกคนเดียว ที่ยังเลี้ยว เป็นผู้ชาย
โตขึ้น มีความสุข เพราะมันขลุก ไม่ห่างหาย
กับพี่ มันคือนาย นายเสนอ คือพี่มัน
เล่นกัน วันยังค่ำ แม้เดือนต่ำ ยังไม่เผลอ
พี่หาย น้องตามเจอ อ้อ ! พี่เหนอ อยู่นี่เอง
น้องหาย พี่ตามหา หมู ! แม่ว่า พี่เลินเล่อ
หาว่า พี่เผลอเรอ ไม่ดูน้อง น้องของตน
แม่ก็ ดุด่าพี่ ว่าพี่นี้ ไม่ดูตน
เจ้าหมู ก็ซุกซน ทำให้พี่ ต้องเจ็บตัว
บางครั้ง พี่ต้องเขก หัวสักเปก ให้มันกลัว

เจ้าหมู วิ่งเข้าครัว พ้องแม่ว่า เหนอเขกเอา
แม่ร้อง เอ็ดตะโร เกิดโมโห ชี้หน้าเจ้า
เขกหัว มันเบาเบา แม่ไม่ว่า อย่าเขกแรง
เขกหนัก มันมักเยี่ยว รดที่เลี้ยว ที่นอนแรง
ใครจัก ตากให้แห้ง ก็ไม่แคล้ว คือแม่มัน
เมื่อโต พี่เหนอเรียน เลียนแบบอย่าง เหน่, หนั้น เขา
เข้าท่า หล่อไม่เบา เอาเครื่องแบบ มาใส่กาย
เหมือนพ่อ แลเหมือนพี่ ได้นำดี ไว้เหลือหลาย
เป็นเหตุ ให้น้องกลาย คล้ายเช่นพี่ ที่ควรตาม
ยิ่งโต ยิ่งเติบใหญ่ น้องจะได้ ได้ซักถาม
สิ่งควร สิ่งควรตาม ที่พี่ได้ ได้ทำดี
มีเหตุ ! เกิดเภทภัย เป็นเหตุให้ พี่จากหนี
น้องให้ ให้เต็มที่ โอ้ ! พี่เหนอ ไยด่วนไป
น้องยัง ยังต้องการ คำเรียกขาน ของพี่อยู่
ไยพี่ ไม่เอ็นดู ดู ดู๊ ดู จากน้องไป
น้องยัง ยึดคำสอน จากพี่วอน สู่น้องหมู
หมูก็ ถือคำครู จากครูเหนอ สู่นั้นเอง
ถึงแม้ พี่จากไป ยังกราบไหว้ โดยคร่ำเคร่ง
เพราะน้อง ยังยำเกรง เกรงพี่อยู่ อยู่ไม่เบา

คุณแม่	กับคุณพ่อ	ว่าหมูหนอ	จงเชื่อเขา
คุณพี่	พี่ของเรา	เขาเกิดก่อน	ห่อนจงจำ
หมูจะ	จักจะเชื่อ	ไม่รู้เบื่อ	จักเคร่งคร่ำ
แล้วจะ	จะกระทำ	พร่ำสอนลูก	ให้ทำดี
ตามอย่าง	แบบอย่างพี่	มิให้มี	เสื่อมสลาย
ขอพี่	จงสบาย	ในสันติภพ	สพสุขเทอญ

ด้วยความเคารพ

จาก น้องหมู

(พ.ต.ต. พงศ์ธร อุทัยเสน)

อาลัยพี่เหนอ

พี่เหนอจากพี่น้องและหลาน ๆ ไป โดยที่ทุกคนไม่ได้คิดมาก่อนเลยว่า การที่เข้าไปนอนพักในโรงพยาบาลครั้งหลังนี้ จะเป็นครั้งสุดท้ายของพี่เหนอ พวกเราไม่ได้คิดเลยว่าจะเป็นการจากไปชั่วชีวิต แม้กระทั่งในชั่วโมงและนาทีที่พี่เหนอจะได้จากพวกเราไปได้มาถึง

ซึ่งตรงกับวันเสาร์ ที่ ๒๒ เมษายน เวลาประมาณ ๑๒ น. เศษ พี่เหนอได้จากพวกเราไปอย่างอาการสงบ ภาพตอนนั้นยังฝังใจและติดตาของพวกเราและพี่น้องทุกคนที่ไปเฝ้าดูอาการ ตอนนั้นทุกคนร้องไห้ และในทันทีนั้นทำให้ใจของหญิงคิดขึ้นมาทันทีว่า เป็นไปได้หรือ พี่เหนอจากเราไปแล้วจริง ๆ หรือ ? หญิงได้ยื่นจับปากพี่เหนอและจับตามตัวด้วยหัวใจที่แสนจะเสียดาย และคิดถึงอยู่จนทุกวันนี้

พี่เหนอเป็นพี่น่ารักมาก เข้ากับเพื่อน ๆ ของน้องได้ทุกคน และเป็นคนที่รักหลาน ๆ ทุกคน ตลอดชีวิตที่เป็นพี่น้องอยู่ร่วมกัน พี่เหนอเป็นคนร่าเริง อารมณ์เย็น ชอบร้องเพลง ถ้าพี่เหนอยังมีชีวิตอยู่ อนาคตจะไปอีกไกล ไม่น่าจะมาด่วนจากไปเสีย เมื่ออายุเพียง ๕๐ ปี เท่านั้นนับว่ายังหนุ่มมาก พี่ ๆ และน้องจึงสุดแสนจะเสียดายและคิดถึงพี่อยู่เสมอ

หากชาติหน้ามีจริง ขอให้เราได้มาเกิดเป็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกันอีก และขอให้บุญกุศลที่พี่เหนอได้กระทำมาเป็นผลหนุนส่งให้ไปสู่สุคติเทอญ.

จากน้องหญิง

เอมอร ศิรยาธร

สุดอาลัยคุณเหนอ

๒๒ เมษายน ๒๕๒๑ เวลา ๑๒.๕๐ น. เป็นวันและเวลาที่เราสามคนแม่ลูกได้สูญเสียสิ่งที่มีค่าสูงสุดในชีวิตของเราไปชั่วกาลนาน เป็นการพลัดพรากสูญเสียสิ่งที่รักโดยไม่มีโอกาสจะได้กลับมาพบกันอีก ความเสียใจ ทุกข์ใจ และอาลัยคิดถึงนั้นยากที่จะกล่าวออกมาเป็นคำพูดได้ อรพยายามที่จะทำใจให้สงบ และพยายามปลงว่าร่างกายมนุษย์เราเป็นของไม่เที่ยง เกิดแล้วย่อมเสื่อมและดับไปในที่สุด แต่ก็มิอาจจะทำใจให้ปลงต่อเหตุการณ์ได้ เพราะสุดแสนจะอาลัยและคิดถึง ต่อแต่นี้ไปก็จะเหลือแต่ผลงานที่ปรากฏอยู่ในบ้านให้เป็นสิ่งประทับใจอยู่อย่างมิรู้ลืม

๑๗ ปี ที่ได้ร่วมทุกข์สุขมากับคุณเหนอนั้น เป็นเวลาที่สั้นเหลือเกิน คุณเหนอเปรียบประดุจพระของอรและลูก ๆ เป็นสามีที่ประเสริฐและเป็นพ่อที่ดีของลูก คุณเหนอได้ตระเตรียมเรื่องการศึกษาของลูกไว้พร้อม ก่อนจากไปเพียง ๓–๔ วัน คุณเหนอยังได้ใช้เวลาว่างขณะพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล อบรมสั่งสอนลูกให้มีความมานะบากบั่นตั้งใจเรียน ใฝ่หาความรู้ใส่ตัว อย่าได้เป็นผู้ที่อยู่ในความประมาท แต่คุณเหนอเองก็มิได้มีชีวิตยืนยาวพอจะได้เห็นผลของการอบรมสั่งสอน หรือได้อยู่พอให้ลูกได้ทดแทนบุญคุณเลย นับแต่นี้ไปชีวิตของอรก็จะต้องยืนหยัดต่อสู้เพื่ออนาคตของลูก

ตลอดระยะเวลาที่คุณเหนอมีชีวิตอยู่ ได้ประกอบแต่คุณงามความดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ญาติพี่น้อง เป็นคนอารมณ์เยือกเย็น สุขุม ชอบกีฬา

และดนตรี อีกทั้งชอบงานทางด้านเกษตรมาก สนใจหาตำรามาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองในด้านการเพาะปลูก เลี้ยงวัวและโคนม เพราะหวังใจว่าจะได้มีงานอดิเรกทำเมื่อครบเกษียณอายุ หาความสงบสุขตามเรือกสวนไร่นาในบั้นปลายของชีวิตในรูปของเกษตรกร แต่แล้วคุณเหนอก็มาด่วนจากไปเสียก่อน ยังไม่ทันได้เห็นผลงานที่ได้เหน็ดเหนื่อยไปทั้งแรงกายและแรงใจ

คุณเหนอเกิดวันเสาร์ ถึงแก่กรรมวันเสาร์ ตามหลักพระพุทธศาสนาก็คงจะบอกว่าสิ้นบุญ หรือหมดอายุ และการจากไปก็เป็นอย่างสงบที่สุด ไม่มีความเจ็บปวดหรือกระวนกระวายใด ๆ เมื่อคิดได้ถึงข้อนี้แล้วทำให้อรพอสบายใจได้บ้าง และเพื่อประโยชน์ช่วยไม่ให้กระแสจิตคอยไปเหนี่ยวรั้งคุณเหนอไว้มากจนเกินไป ทำให้เกิดความห่วงกังวล คุณเหนอจะได้ไปสู่สุคติอย่างแท้จริง

ท้ายนี้ อรขอน้อมจิตตั้งสัตยาธิษฐานขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลพิภพ ได้โปรดคุ้มครองอภิบาลรักษาดวงวิญญาณของคุณเหนอให้สถิตอยู่ในสรวงสวรรค์ ประสบแต่สันติสุขในสัมปรายภพชั่วนิรันดร

ด้วยอาลัยรักอย่างสุดซึ้ง

จาก

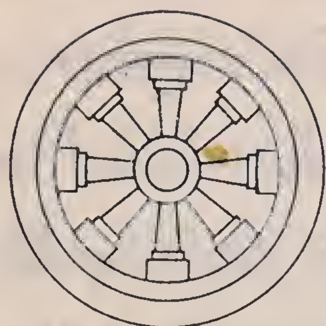
อรวรรณ อุทัยเสน
และลูกทั้งสอง

สวดพระอภิธรรม

อนุโมทนา

ตามที่ พลตรี สนั่น อุทัยเสน ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่องนี้เพื่อเป็นของชำร่วยในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาอากาศเอกพิเศษ เสนอ อุทัยเสน ในครั้งนี้นั้น ข้าพเจ้าขอแสดงความรู้สึกอนุโมทนาด้วยเป็นอย่างยิ่ง

สิ่งที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมที่สุดในเวลานี้ คือ พระธรรม หรือสิ่งที่เรียกกันว่า "ศาสนา" และผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมที่สุด ก็คือ พระศาสดาแห่งศาสนานั้น ๆ นั่นเอง โลกกำลังเรียกหาสันติภาพ ถึงกับทำพิธีทางศาสนากันด้วยความกลัวอย่างยิ่ง แต่ไม่มีการทำตามคำสั่งของพระศาสดา กล่าวคือ การประพฤติธรรมกันเลย มีแต่ "ประพฤติธรรมจำเป็น" เพราะความจนตรอก มีแต่พิธีรีตองต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นการตบตาแก่ธรรมะหรือพระเป็นเจ้าไปเสียแทบทั้งนั้น แล้วก็ยกโทษว่า พระธรรมไม่ช่วย ศาสนาไม่มีประโยชน์ นี่แหละคือภาวะแห่งความไม่เป็นธรรม หรือการไร้ความยุติธรรมที่สุดในโลก

ผู้ใดเคารพและปรนนิบัติธรรม ธรรมจะคุ้มครองผู้นั้น ผู้ใดเหยียบย่ำธรรม ธรรมจะ "ตบหน้า" ผู้นั้นให้หกคะเมนไป หรือถึงความ

พินาศในที่สุด แล้วแต่กรณี โลกกำลังกระทำกับสิ่งที่เรียกว่าธรรมนี้อย่างไรกันแน่ ขอให้ลองวินิจฉัยกันดูด้วยความบริสุทธิ์ใจ จะไม่ต้องซัดกันไปซัดกันมาทีหลัง ว่าไม่บอกกันให้เข้าใจบ้าง ไม่ตักเตือนบ้าง ไม่เมตตากรุณาแก่กันและกันบ้าง และที่ดีที่สุดก็คือ จะได้เลิกตบตาพระธรรมอย่างเขลา ๆ กันเสียที ซึ่งไม่มีทางที่จะทำได้แม้แต่ประการใดเลย

ในสถานะการณ์เช่นที่กำลังเป็นอยู่ในโลกเวลานี้ มวลชนควรจะรู้จักสิ่งที่เรียกกันว่า ธรรม หรือ "พระเจ้า" กันให้ดีกว่าที่กำลังเป็นอยู่ในบัดนี้ ให้สมกับความก้าวหน้า ซึ่งเดินไปไกลในทางวัตถุ มิฉะนั้นแล้ว วัตถุจะครอบงำมวลชนถึงขนาดที่จะไม่มีธรรมะเหลืออยู่ในโลกเลย เรื่องก็จะกลายเป็นว่า วัตถุจะนำโลกไปสู่สงครามหรือวิกฤตกาลถาวรได้ตามพอใจ โลกนี้เองก็จะกลายเป็นอบายภูมิ คือ นรก เดรัจฉาน เปรต และอสูรกายไปทันที นี่คือการสูญสิ้นอารยธรรมหรือมนุษยธรรมอย่างแท้จริง ทั้งที่โลกกำลังเต็มอยู่ด้วยความก้าวหน้า

การที่คนเราจะรู้จักสิ่งที่เรียกกันว่า "ธรรม" กันให้ถึงที่สุดนั้น เขาจะต้องรู้จักสิ่งทั้งสี่ กล่าวคือ ธรรมชาติ, กฎของธรรมชาติ, หน้าที่อันมนุษย์จะต้องทำตามกฎของธรรมชาติและผลที่จะได้รับตามกฎของธรรมชาตินั้นเอง รวมเป็น ๔ อย่างด้วยกันเท่านี้

ธรรมชาติ คือสิ่งทั้งปวง, กฎของธรรมชาติ คือพระธรรม, หน้าที่ที่มนุษย์จะต้องทำตามกฎธรรมชาตินั้น คือ ธรรม และผลที่ได้รับจากการทำหน้าที่นั้น คือสิ่งที่รวมเรียกได้ว่ามรรคผล ทุกชนิดทุกระดับ และนิพพาน ในที่สุด สรุปให้สั้นที่สุดก็ว่า ธรรมชาติ คือสภาวธรรม

กฎธรรมชาติ คือ สัจจธรรม, หน้าที่ตามธรรมชาติ คือ ปฏิบัติธรรม และ ผลที่เกิดจากหน้าที่นั้น คือ ปฏิเวธธรรม หรือความสุขที่ปรากฏแก่ใจ

ถ้าโลกรู้จักสิ่งที่เรียกว่า "ธรรม" กันให้เพียงพอในลักษณะที่เป็นกฎธรรมชาติเช่นนี้แล้ว โลกก็จักก้าวหน้าในทางธรรม ยิ่งกว่าที่กำลังเป็นอยู่ในเวลานี้ ซึ่งรู้จักกันแต่เพียงว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรอย่างหนึ่ง ซึ่งตนจะวิ่งเข้าหาก็ต่อเมื่อจนตรอกจนท่าเข้าจริง ๆ เท่านั้น หรือถึงกับเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรแก่ตนเสียเลยก็ยังมี ไม่มีใครสนใจที่จะปฏิบัติตามกฎแห่งธรรมชาติด้วยความจงรักภักดี ธรรมก็ไม่มีอยู่ในโลก โลกกลายเป็นโลกแห่ง "อธรรม" ไปในที่สุด แล้วมีผลอะไรเกิดขึ้น ท่านทั้งหลายก็ทราบกันดีอยู่แล้ว

ดังนั้น การที่ท่านเจ้าภาพจัดให้พิมพ์หนังสือนี้ขึ้น เพื่อความเข้าใจอันดีต่อธรรม อาตมาจึงขออนุโมทนาด้วย เป็นอย่างสูงจริง ๆ

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

(พุทธทาส อินฺทปญฺโญ)

ไชยา

๒๗ มิ.ย. ๒๑

ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลาย ไปเป็นผี
ตายไม่ดี ได้เป็นที่ ผีตายโหง
ตายทำไม เพียงเพื่อให้ เขาใส่โลง
ตายโอ่โถง นั้นคือตาย เสียก่อนตาย

ตายก่อนตาย ไม่ต้องกลาย ไปเป็นผี
แต่กลายเป็น สิ่งที่ ไม่สูญหาย
ที่แท้เป็น ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย "ไม่มีเกิด" เลิศนักแล

คำพูดนี้ ผันผวน ชวนฉงน
เหมือนเล่นลิ้น ลาวน คนตอแหล
แต่เป็นความ จริงอัน ไม่ผันแปร
ใครคิดแก้ อรรถได้ ไม่ตายเอย

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ
๑ ต.ค. ๑๓

หนทางชนะตาย

ลองอยากตาย ใจสบาย บอกไม่ถูก
ไม่ต้องหนาว ถึงกระดูก น่ะสหาย
มีแต่ครื้น เครงใจ อยู่ไม่วาย
ไม่เห็นเป็น ภัยร้าย ในมรณา

สมัครตาย ยิ่งสบาย ไปกว่านั้น
ไม่มีปัญ หาเหลือ เป็นเชื้อผวา
การจะอยู่ หรือจะตาย คล้ายกันนี่ หว่า
ความชรา หรือเจ็บไข้ ไม่อาจรอ

ตายก่อนตาย ยิ่งสบาย ไปกว่าอีก
เป็นการฉีก "กู" สลาย ไม่เหลือหลอ
ทั้ง "ของกู" ไม่อาจเกิด ประเสริฐพอ
ต่อนั้นหนอ ไม่มีใคร ที่ตายเอย ฯ

๒๔ ส.ค. ๑๙

คาถาดับสังขาร

สิ่งปรุงแต่ง ทั้งหลาย ไม่เที่ยงหนอ
มันเกิดก่อ ตามหน้าที่ มีสังขาร
แล้วก็ดับ เป็นธรรมดา ตามอาการ
ไม่อยู่นาน มันเป็น เช่นนี้แล

สังขารกลุ่ม นี้หนอ ก็เหมือนกัน
จะสิ้นสุด ลงในวัน นี้เป็นแน่
ไม่มีใคร เกิดหรือตาย มีได้แต่
สังขารแท้ ๆ มันจะดับ โดยธรรมดา

ความสงบ มีเพราะดับ แห่งสังขาร
มันดับเย็น เป็นนิพพาน สิ้นสังขาร์
นามรูปนี้ ดับวันนี้ เป็นกิริยา
ไม่มีเชื้อ กลับมา เกิดอีกแล ฯ

๒๖ เม.ย. ๒๕๒๐

อยู่กันนิรันดร

"ทำกับฉัน อย่างกะฉัน นั้นยังอยู่
อยู่เป็นคู่ กับชั่วฟ้า ดินสลาย
ทำกับฉัน อย่างกะฉัน นั้นไม่ตาย
ท่านทั้งหลาย ก็อยู่กัน นิรันดร"

ทำฉันใด จึงจะเป็น เช่นนั้นเล่า
คือทำให้ เข้าเค้า พระองค์สอน
สิ่งไม่ตาย ถึงให้ได้ ทุกขั้นตอน
สิ่งม้วยมรณ์ ก็ทิ้งมัน นั่นแลนา

สิ่งปรุงแต่ง ใดใด ในโลกนี้
ไม่ยินดี ยึดมั่น แหละท่านขา
จิตว่างไป ไร้ "ตัวกู" ไม่จู่มา
ไม่เห็นว่า อะไรกัน ที่มันตาย
ไม่เห็นว่า อะไรกัน ที่มันตาย
ไม่เห็นว่า อะไรกัน ที่มันตาย ฯ

มองฟ้าปะดิน

แรกมองฟ้า ก็เห็นว่าง อย่างเขาว่า
ไม่เห็นพวก เทวดา คราสวรรค์
ยิ่งมองไป ยิ่งว่างมา สารพัน
จิตใจมั่น ยิ่งเห็นว่าง อย่างสุดใจ

กลับได้เห็น สาระหนึ่ง ซึ่งความว่าง
มองให้อย่าง แก่นสาร ปานดินใหม่
เป็นแผ่นดิน เย็นและหยุด กว่าจุดใด
ทรงคุณใหญ่ เรียก "อมตะ มหานคร"

เป็นที่ตั้ง เย็นสนิท แห่งจิตว่าง
กิเลสร้าง ทุกข์หาย ไร้โศกศร
เป็นแดนดิน ที่คงมั่น นิรันดร
นี่แลตอน ที่มองฟ้า แล้วปะดิน ฯ

๑. อรหัง–เป็นพระอรหันต์

โอ้พระองค์ ทรงเป็นพระ อรหันต์
เพราะประหาน กิเลสา– สวะหาย
เหตุแต่งทุกข์ สลายลับ ไม่กลับกลาย
ทุกข์จึงวาย ตายไป ไม่กลับคืน

กิเลสวัฏฏ์ ถูกขจัด ทลายลง
วัฏฏ์ทั้งวง หักกระจาย ไม่อาจฝืน–
หมุนต่อไป จึงได้ หยุด–เย็น–ยืน
ควรชมชื่น ว่าท่านรอด: เป็นยอดคน

ยอดมนุษย์ สูงสุด ด้วยคุณธรรม
อยู่เหนือกรรม เหนือเหตุ และเหนือผล
ถึงความว่าง ห่างพ้นทั่ว จากตัวตน
นิรมล นิรทุกข์ วิมุกต์มวลฯ

๒. สัมมา สัมพุทโธ

โอ้พระองค์ ทรงเป็น พระสัมมา-
สัมพุทธะ ศาสดา ทุกกระสวน
รู้โดยชอบ พร้อมครบ จบกระบวน
โดยพระองค์ เองล้วน: ไร้ครูบา

ทรงแจ่มแจ้ง แทงตลอด อริยสัจ
สามัญญลักษณ์ ประจักษ์ชัด ตัดโมหา
ปฏิจจ– สมุปปา– ทธัมมา
อสังขตะ สังขตา ประจักษ์จริง

สัพพัญญู รู้แจ้ง ทุกแหล่งธรรม
อาศัยอำ– นาจตรัส– รู้ยิ่ง
ทรงมหิทธิ ปัญญา ท้าให้ติง
มารพรหมวิ่ง หนีหน้า ไม่ท้าทาย ฯ

๓. วิชชาจรณะสัมปันโน

โอ้พระองค์ ทรงสมบูรณ์ ด้วยวิชชา–
และจรณะ ปฏิปทา อันยิ่งใหญ่
ธรรมทั้งสอง สัมพันธ์ แก่กันไป
มีผลได้ ถึงวิมุติ สุดพรรณนา

เพื่อความเป็น พระพุทธ์ สุดประเสริฐ
ที่สามารถ ก่อกำเนิด พระศาสนา
ทำหน้าที่ รื้อขน เวเนยยา
เพราะวิชชา จารณะ สัมปันโน

สมัยนี้ เรียกว่ามี ทั้งเทคนิค
และเทคนิก เชี่ยวชาญ ชำนาญโข
วิชาการ วิธีการ ญาณภิยโย
น้อมมโน นมัสการ สมานใจฯ

๔. สุคโต–พระสุคต

โอ้พระองค์ ทรงพระนาม พระสุคต
เพราะถึงบท อันสูงสุด เป็นวิสัย–
ชั้นโลกุตร์ หลุดพ้น จากวัฏฏ์ไตร
อภิไชย เกิดขึ้นมา ว่า "ไปดี"

หรือถึงดี คือถึงที่ แห่งนิพพาน
ดับกิเลส ในสันดาน ทุกวิถี
ถึงสภาพ นิรันดร นามกรมี–
ไพเราะดี ว่า "มหา สุญญตา"

อีกนามหนึ่ง ซึ่งไม่คุ้น หูคนนัก
ถ้าประจักษ์ ก็เรียกกัน ว่า "ตถา"
เพราะไม่เปลี่ยน แปลงอย่างไร, ไร้เวลา
ใครถึงแล้ว ก็เรียกว่า "สุคโต"ฯ

๕. โลกวิทู – รู้แจ้งโลก

โอ้พระองค์ ทรงสมญา โลกวิทู
ทรงหยั่งรู้ แผ่นดินโลก อันโยกไหว
แม้วิจิตร งามตระการ สักปานใด
ก็ไม่มี ส่วนไหน น่าติดพัน

ทรงทราบโลก และเหตุ ให้เกิดโลก
ความดับโลก และทางถึง ความดับนั้น
อยู่ในกาย มีชีวา น่าอัศจรรย์
รวมด้วยกัน อยู่ที่คู่ อายตนา

สัตว์โลกเกิด อยู่ในคู่ อายตนะ
หลงตะกละ ทุกข์แสดง อย่างแรงกล้า
ส่วนพระองค์ ทรงสภาพ เหนือโลกา
เพราะรู้โลก จนเรียกว่า โลกวิทู ฯ

๖. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ

โอ้พระองค์ ทรงสมญา ยอดสารถี
เพราะฝึกสัตว์ ที่พอมี วาสนา–
จะฝึกได้ ตามกฎ แห่งธรรมดา
ฝึกแล้วหลุด ออกมา จากวัฏฏวน

เพราะพระองค์ ทรงเป็น สัพพัญญู
ทรงล่วงรู้ นิสัยสัตว์ ไม่ขัดสน
ปาฏิหาริย์ ดักใจสัตว์ ถนัดจน
ยอมจำนน ดำเนินตาม พระองค์มา

ออกจากโลก พ้นโลก หมดโศกศัลย์
เป็นอรหันต์ ยอดสุด มนุสสา
ประทานสิ่ง สูงเหลือ เหนือโลกา
ทรงสมญา ยอดสารถี ไม่มีเทียม

๗. สัตถา เทวะมนุสสานัง

โอ้พระองค์ ทรงเป็น พระศาสดา
ของเทวา และมนุษย์ มีจุดหมาย
สอนให้พ้น ทุกข์ภัย ทั้งใจกาย
ถึงระดับ สุดท้าย ไม่ทุกข์เลย

พวกเทวา ทั้งกามา รูปาอรูปา
ก็สุขอย่าง โลกิยา: หลงเสวย
ยังมีทุกข์ เพราะยึดมั่น กันอย่างเคย
ทรงเปิดเผย สุขโลกุตร์ วิมุติไป

พวกมนุษย์ อุตลุด ในทุกข์สุข
บ้างล้มลุก ในอบาย ยิ่งร้ายใหญ่
ทรงเปิดเผย โลกุตร์ สุดทุกข์ภัย
หมดทุกข์ได้ ทั้งเทวดา และมนุษย์ฯ

๔. พุทโธ – ผู้ตื่นและปลุก

โอ้พระองค์ ทรงพระนาม ว่าพุทธะ
ทรงทราบธรรม– สัจจะ สิ้นทั้งหลาย
สามารถสั่ง สอนสัตว์ สะดวกดาย
ทุกนิกาย รู้ระงับ ดับทุกข์ตน

อีกพุทธะ มีอรรถะ ว่า "ผู้ตื่น"
อย่างสดชื่น จากความหลับ ที่สับสน
สามารถปลุก สัตว์ทั้งหลาย ให้ตื่น, จน–
ไม่มืดมน ด้วยกิเลส– นิทรา

อีกพุทธะ มีอรรถะ ว่า "เบิกบาน"
มลทินไม่ พ้องพาน สักนิดหนา
จึงสดใส ประสพสันติ์ ดั่งจันทรา
เพ็ญนภา สุกใส ไร้เมฆมัวฯ

๙. ภควา – ผู้มีพระภาคย์

โอ้พระองค์ ทรงนาม ภควา
เพราะหนั่นหนา ด้วยภัคย– ธรรมผอง
คือความดี มีอยู่ ทุกหมู่กอง
ไม่มีพร่อง มิเปลี่ยน: เสถียรธรรม

อนึ่งพระองค์ ทรงนาม ภควา
จำแนกธรรม แก่ประชา เพื่ออุปถัมภ์
ให้หมู่สัตว์ หักวัฏฏ์ แห่งวงกรรม
ไม่ชักนำ ภพใหม่ ให้ติดตาม

อนึ่งพระองค์ ทรงนาม ภควา
ที่คบหา แห่งสัตว์ ในภพสาม
ได้เป็นที่ พึ่งพา พยายาม
มีโชคงาม ตามพระองค์ ทรงชักจูง ฯ

ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย

พุทธทาสภิกขุ

บรรยายวันเสาร์ภาคมาฆบูชา ๑๑ ก.พ. ๒๕๒๑

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายประจำวันเสาร์แห่งภาคมาฆบูชา เป็นครั้งที่หกในวันนี้นั้น อาตมาก็จะได้กล่าวถึงธรรมสัจจปกิณณกะเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อไปตามเดิม ในวันนี้จะกล่าวโดยหัวข้อว่า **"ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย"** เป็นหัวข้อเฉพาะในวันนี้ ท่านทั้งหลายพึงทราบอย่างที่ได้เคยกล่าวมาแล้วแต่วันก่อน ๆ ว่า การบรรยายประจำวันเสาร์ภาคนี้ เป็นการบรรยายเบ็ดเตล็ดเฉพาะเรื่อง ไม่เป็นชุดอย่างที่เรียกว่าติดต่อกันไป คือจะกล่าวถึงเรื่องอะไรก็ได้ ตามที่เห็นสมควร เอาไปใช้เป็นประโยชน์ได้เฉพาะเรื่อง

ในวันนี้ กล่าวโดยหัวข้อว่า "ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย" ขอให้พึงดูให้ดี ๆ ในโลกปัจจุบันนี้ ก็มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก คือไม่รู้สึกว่า ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย แล้วก็จะเกิดความรู้สึกที่ผิดหวัง และเป็นทุกข์ **ถ้าสมหวัง มันก็ยินดีจนเกินไป จนเหมือนกับบ้า** เพราะมันไม่รู้ว่า มันเป็นไปตามปัจจัยของมันเท่านั้น ก็ไปยินดีเกินไป **ถ้าไม่เป็นตามที่ตัวต้องการ คือไม่สมหวัง ก็มานอนโศกเศร้าอยู่ มันก็เหมือนกับบ้าอีกชนิดหนึ่งด้วยเหมือนกัน** เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดรู้ถึงความจริงข้อนี้ ก็จะป้องกันความบ้าได้ทั้งขึ้นทั้งล่อง จึงขอให้พึงดูให้ดี ๆ

อาตมาได้กล่าวมาแล้วว่า หัวข้อธรรมทุกข้อ มองดูได้ทั้งในสองรูปแบบ คือมองดูเป็นสัจจธรรมก็ได้ มองดูเป็นธรรมสัจจะก็ได้

สัจจธรรม

สำหรับหัวข้อในวันนี้ ว่าทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัยนี้ ถ้าจะมองดูอย่าง **สัจจธรรม** ก็มองดูในข้อที่ว่า มันเป็นข้อเท็จจริง ที่ว่าทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามปัจจัย หรือตามกฎแห่งปัจจัย การเป็นไปตามปัจจัยนั้นมันเป็นไปตามกฎแห่งปัจจัย ของมันเป็นสองชั้นกันอยู่ ต้องระวังดูให้ดี ๆ ใครจะรู้ในข้อนี้ หรือไม่รู้ในข้อนี้ ก็แล้วแต่คนนั้น ถ้ารู้มันก็มีผลไปทางหนึ่ง ไม่รู้มันก็มีผลไปในทางตรงกันข้าม ถ้ารู้ก็จะมีผลอย่างว่าจะสามารถทำอะไรต่าง ๆ ได้สำเร็จตามที่ตัวต้องการ แล้วก็ไม่ยินดีเกินไป

ทีนี้ถ้ามันไม่สำเร็จ ก็ไม่เสียใจเลยก็ได้ นี้อานิสงส์ของความรู้ในสัจจธรรมข้อนี้ ถ้าไม่รู้ มันก็เป็นไปอย่างที่ตรงกันข้าม คือทำอะไรก็ไม่สำเร็จ และเมื่อไม่สำเร็จแล้วก็เป็นทุกข์เป็นร้อน กลายเป็นคนที่ว่าจะต้องตกนรกทั้งเป็นอยู่ตลอดเวลา นี้สรุปความว่า ถ้าพูดอย่างสัจจธรรม ก็พูดว่าทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย

ธรรมสัจจะ

ทีนี้ ถ้าเป็น ธรรมสัจจะ ก็ต้องพูดว่าทุกอย่างต้องทำให้ถูกต้องตามกฎนั้น ๆ ของมัน คือตามกฎแห่งปัจจัยของมัน นับตั้งแต่ว่าจะต้องถือว่า **ทุกอย่างมันต้องทำจึงจะเกิดผลขึ้นมา** โดยหลักของพุทธศาสนาก็เรียกว่า "กิริยวาท" คือการถือว่าการกระทำนั้นมีผล เป็นการกระทำเราจะต้องกระทำมันจึงจะได้รับผล

วิธีกระทำให้ถูกตามสัจจธรรมข้อนั้น เรียกว่า ธรรมสัจจะ อย่าไปมัวหวังลม ๆ แล้ง ๆ อย่าไปเสี่ยงโชคเหมือนกับที่เสี่ยงกันอยู่ไม่รู้จักสิ้นสุด อย่าไปมัวอ้อนวอนอธิษฐาน อย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งมันเกินความตั้งใจที่จะทำ คือมันไม่อยากจะทำ มันจะเอาเปรียบ มันขอให้สำเร็จได้ด้วยการอธิษฐาน หรือการอ้อนวอน อย่างนี้มันผิดต่อธรรมสัจจะที่ว่ามันต้องทำให้ถูกต้องตามกฎนั้น คือกฎที่ว่า ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย

การที่ไม่ทำให้ถูกต้องตามกฎแห่งปัจจัย แล้วไปมัวหวังอย่างนั้นอย่างนี้อยู่นั่น มันเป็นมิจฉาทิฏฐิชนิดหนึ่ง ขอให้จำไว้ด้วยว่า มันเป็นมิจฉาทิฏฐิชนิดหนึ่ง คอยแต่หวังอยู่ว่ามันจะเป็นอย่างที่เราต้องการ อย่างนี้มันเป็นไปไม่ได้ มันไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์อันนี้ เราจะต้องทำให้ถูกตามกฎเกณฑ์อันนี้ ทำด้วยสติ ทำด้วยสมาธิ ทำด้วยปัญญา ทำด้วยยถาภูตญาณทัสสนะ กระทั่งสำเร็จตามที่ประสงค์ ไม่ต้องมัวหัวเราะ เพราะตรงตามต้องการ ไม่มัวร้องไห้ เพราะไม่ตรงตามที่ต้องการเหมือนที่คนในโลกของปุถุชนกำลังกระทำกันอยู่

คำว่า **"ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย"** นี้ ก็ได้กล่าวแล้วว่า คือเป็นไปตามกฎแห่งปัจจัย เมื่อเอาความให้ชัดลงไปอีกก็หมายความว่า ทุกอย่างนั้น จะไปยึดมั่นถือมั่น คือมั่นหมายให้เป็นไปตามความประสงค์ของเราไม่ได้

คนโดยมากที่ไม่ได้ยินได้ฟังพระธรรม ในพระพุทธศาสนา ย่อมมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง คือยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ เพราะว่าตั้งแต่เล็กแต่น้อยมา ก็เคยชินอยู่แต่กับการยึดมั่นถือมั่น คือมั่นหมายจะให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็เป็นความหวังที่มันผิดพลาด คือมันหวัง

ด้วยโมหะ มันหวังด้วยอวิชชา ไม่ได้หวังด้วยความรู้ ด้วยสติปัญญา คือความรู้ว่าทำอย่างไรจึงจะมีผลอย่างไร นี้จึงอยู่กันด้วยความมืด หรือว่าอยู่กันด้วยความหลับหูหลับตา หวังไปอย่างโง่เขลา เมื่อเรื่องมันยุ่งยากพัวพันมากเข้า มันก็เหลืออยู่แต่ความหวัง หวังไปทั้งโง่เขลาจนพูดกันว่า **ชีวิตนี้มันอยู่ด้วยความหวัง มันก็เลยหวังจนมากเกินไป กว่าที่ธรรมชาติจะอำนวยให้ได้**

ขอให้เรามาทำความเข้าใจกันเสียใหม่ว่า ทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามปัจจัย

ในโลกปัจจุบันนี้ เขาเกลียดคำอย่างนี้ เขาศึกษากันอย่างอื่น ถ้าถ้อยคำใดมันเป็นไปในรูปแบบของศาสนา เป็นเรื่องของวัดวาแล้ว เขาก็เกลียด เช่นพูดว่า ยึดมั่นถือมั่นไม่ได้อย่างนี้เขาก็เกลียดเสียแล้ว

ทีแรกเขาก็เกลียดในฐานะที่มันเป็นถ้อยคำทางศาสนา เพราะเขาไม่ชอบศาสนา แล้วเขาก็เกลียด เพราะว่ามันไม่ตรงกับความคิดนึกรู้สึกของเขา เพราะเขารู้สึกว่า มันยึดมั่นถือมั่นได้ แล้วเขาก็อยากจะยึดมั่นถือมั่นอยู่ **เมื่อใครมาสอนให้เขาไม่ยึดมั่นถือมั่น เขาก็โกรธ** เขาอยากจะยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เขารัก เขาพอใจ เมื่อใครบอกว่าสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เขาก็เห็นเป็นข้าศึก ไม่ถือว่าเป็นมิตร ดังนั้นคนเหล่านี้จึงไม่ถือว่าศาสนานี้เป็นมิตร เป็นที่พึ่งหรือเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ? ก็เป็นเพราะเหตุว่า เขามีอวิชชาโมหะ ความไม่รู้ตามที่เป็นจริงว่าอะไรเป็นอย่างไร

อาตมายืนยันว่า ยิ่งในโลกปัจจุบันนี้ ยิ่งจะต้องอาศัยพระศาสนามากขึ้น ยิ่งต้องหันมาหาหลักพระศาสนาให้มากขึ้นเพื่อเอาไว้เป็นเครื่องป้องกันโรคบ้า ขออภัยใช้คำหยาบคายโสกโดกนี้ มันก็เพราะว่า ต้องการจะประหยัดเวลา

คนเราเมื่อสมหวัง มันก็บ้าไปอย่างหนึ่ง เมื่อไม่สมหวังมันก็บ้าไปอย่างหนึ่ง แต่มันก็ไม่รู้สึกว่าบ้า ร้องไห้อยู่มันก็ยังพอใจที่จะร้องไห้ ไม่รู้สึกว่าเป็นความทุกข์ หรือเป็นความเสียหายอะไร ดีใจอยู่อย่างลืมตัวเมื่อได้อย่างนี้ เขาก็ไม่รู้สึกว่ามันเป็นความบ้า

คนโต ๆ เห็นลูกเด็ก ๆ มันดีใจอะไรมากเกินกว่าจำเป็น ถึงกับโลดเต้นอยู่อย่างนี้ ก็นึกสงสารสมเพทว่ามันช่างไม่รู้อะไรเสียเลย แต่พอตัวเองเป็นอย่างนั้นเข้าบ้างกลับไม่รู้สึก เพราะว่ามันเป็นความบ้า ความไม่รู้ชนิดหนึ่ง ฉะนั้นขอให้ถือว่าในโลกปัจจุบันนี้มันมีสิ่งที่จะทำให้ต้องหัวเราะหรือร้องไห้ คือความบ้าทั้งสองชนิดนั้นแหละมากขึ้น

โลกในปัจจุบันนี้ เพิ่งจะเป็นมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ด้วยซ้ำไปคือสัก ๒๐, ๓๐ ปีนี้ ในโลกนี้มีเรื่องที่ยั่วให้คนเป็นบ้า ทั้งในแง่ของความดีใจและความเสียใจมากขึ้น จนเป็นบ้าไปมากแล้ว ปรากฏตามสถิติว่าโรงพยาบาลบ้าเต็มอัดไปทุกโรงแล้วก็ยังไม่พอจะรับคนบ้า อย่างน้อยก็ยังเป็นโรคเส้นประสาท ชนิดที่ครึ่งบ้า มาที่สวนโมกข์นี้เดือนหนึ่งก็หลาย ๆ คน อาตมาก็ไม่รู้ว่าจะช่วยอย่างไร สงสารก็สงสารเพราะว่าเขาไม่เคยศึกษาธรรมะ ไม่รับเอาธรรมะไว้เป็นเครื่องคุ้มครองตัว

ทำไมไม่แขวนธรรมะไว้ที่คอเหมือนกับที่แขวนพระเครื่องไว้ที่คอ ? ถ้ามีธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองตัว คุ้มครองใจอย่างนั้นแล้วก็จะ

ไม่มีอาการอย่างที่ว่า จะไม่เป็นแม้โรคเส้นประสาทเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ต้องพูดถึงโรคจิตที่ร้ายแรง ดังนั้นขอให้ท่านทั้งหลายลองฟังเรื่องนี้ดูให้ดี อาตมาว่ามันเป็นประโยชน์ แม้ท่านจะยังไม่เชื่อว่ามันมีประโยชน์ก็ขอลองฟังไปก่อนแล้วก็ให้เอาไปคิดด้วย

หัวข้อที่จะต้องทราบไว้ก็มีว่า **"ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย"** ทีนี้คนไม่เห็นอย่างนั้นเห็นตามความโง่เขลาของตนเอง คือหวังแต่ว่ามันจะต้องได้ตามที่ฉันต้องการ ไม่ได้ก็ร้องไห้จะเอาให้ได้ยอมตายเสียดีกว่าที่ว่ามันจะไปหยุดความหวัง

ทีนี้เราก็จะมาดูกันถึงปัญหาที่กำลังเกิดอยู่จริงในปัจจุบันนี้ ปัญหานี้พอจะแยกออกได้เป็นสองประเภทคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ไม่รู้ มีความหลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตา นี้ก็ทนทุกข์ทรมานอย่างที่ไม่รู้จนถึงกับเป็นบ้าดังที่กล่าวแล้ว

ทีนี้ ปัญหาที่สองก็มีว่าเขารู้อยู่เขามองเห็นอยู่ว่า มันเป็นไปตามปัจจัย แต่เขาก็ทำจิตให้เป็นอย่างนั้นไม่ได้ เขาก็ยังต้องร้องไห้อยู่ ในรายนี้หัวเราะไม่ออก ร้องไห้อยู่ในเมื่อสิ่งนั้น ๆ มันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นอะไร ๆ มันก็วิบัติตามเหตุปัจจัยของมัน เขาก็รู้อยู่ว่าสิ่งต่าง ๆ ต้องวิบัติไปตามเหตุปัจจัยของมัน แต่แล้วเขาก็กลั้นความเสียใจนั้นไม่ได้ต้องร้องไห้อยู่ก็มี นี้เรียกว่า ปัญหาของบุคคลที่บังคับจิตไม่ได้ทั้งที่รู้อยู่

ขอทบทวนอีกทีหนึ่งว่าปัญหาที่แรกนั้น มันเป็นปัญหาของผู้ที่หลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตา ตัวเขาก็ไม่รู้ว่าเป็นปัญหา แต่ผู้รู้ท่านจะมองเห็นว่านี่มันเป็นปัญหาของบุคคลผู้หลงอยู่ นี้ปัญหาหนึ่ง

อีกปัญหาหนึ่งคนนั้นก็ไม่ได้หลงมากแล้ว แต่บังคับจิตให้อดกลั้นต่อความรู้สึกนั้นไม่ได้ก็ยังต้องร้องไห้อยู่ นี่ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน จึงเป็นสองปัญหาอยู่อย่างนี้

ปัญหาของผู้ที่หลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตา

ทีนี้เราก็จะพูดกันถึง ปัญหาที่หนึ่ง คือปัญหาของผู้ที่หลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตา จะยกมาพิจารณากันทีละอย่าง อย่างแรกเช่นเมื่อเขาไม่รู้ว่าทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย ไม่ใช่ของแปลกประหลาดอะไรมันเป็นไปตามปัจจัย แต่เมื่อเขาไม่รู้สึกอย่างนั้นเขาก็จะเห็นเป็นของแปลกประหลาด เขาจะรู้สึกว่าเอร็ดอร่อยที่สุด เขาจะรู้สึกว่าน่าอัศจรรย์เหลือเกินเขาจะรู้สึกว่าน่าดูอย่างยิ่ง วิเศษอย่างยิ่ง อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นถ้าผู้ใดใครที่นั่งอยู่ที่นี่มีความรู้สึกอย่างที่ว่านี้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็ขอให้พิจารณากันเสียใหม่ ที่ไปเห็นว่าอะไรมันแปลกประหลาดเสียเหลือเกินนี่มันคือความโง่ของเราโดยไม่รู้ว่าสิ่งนั้นมันก็คือสิ่งธรรมดาที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย หากเราไม่เข้าใจหรือว่าบางทีเรายังไม่เคยเห็น หรือแม้ทีเราเห็นอยู่ซ้ำ ๆ ซาก ๆ มันก็ยังโง่ถึงขนาดที่ว่าเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดเมื่อรู้สึกว่าแปลกประหลาดแล้วจิตใจมันก็หวั่นไหวไปตามความรู้สึกนั้น ๆ มันสงบไม่ได้ ถ้ายังเห็นว่าอะไรแปลกประหลาด น่าทึ่ง น่าสนใจอยู่อย่างนี้แล้ว มันก็หาความสงบสุขไม่ได้

สำหรับความรู้สึกว่าเอร็ดอร่อยนั้น มันเป็นความโง่ในสันดาน มันเคยอร่อยอะไรมาแล้วมันก็อร่อยอยู่เรื่อย ถ้ามันถูกกับเรื่อง

ที่เคยอร่อยแล้วมันก็รู้สึกอร่อย หารู้ไม่ว่าสิ่งที่มันอร่อยนั้นมันเป็นของธรรมดา ที่มันต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นมันจึงมีรสอย่างนั้น แล้วปากคอของเรานี้ก็เหมือนกัน เมื่อได้รับรสอย่างนั้นมันก็รู้สึกอย่างนั้น คือที่เรียกอร่อย แล้วก็บูชาความเอร็ดอร่อยจนเกิดกิเลสนานาประการ เกิดกิเลสชนิดเป็นเหตุให้ฆ่าฟันกันก็มี หรือทำร้ายกันภายในครอบครัวก็มี เช่นเมียเขาแกงไม่อร่อยผัวก็ตบหน้าเอา เพราะว่าผัวนั้นมันไม่รู้ว่าอร่อย หรือไม่อร่อยนั้น มันคืออะไร เมื่อไปหลงในความเอร็ดอร่อยอย่างนี้ ก็เรียกว่าเขาไม่รู้เลยว่า สิ่งทั้งหลายมันต้องเป็นไปตามปัจจัย และมันก็เป็นไป แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นเท่านั้น ฉะนั้นความแปลกประหลาดก็ดี ความเอร็ดอร่อยก็ดี มันเป็นของธรรมดา แต่เราไม่รู้

ทีนี้ ที่ว่าน่าอัศจรรย์ ก็มีอยู่หลายเรื่อง ที่คนเราได้เห็นแล้วก็รู้สึกว่าน่าอัศจรรย์ แล้วโดยมากมันก็ไม่รู้ในความลับของความน่าอัศจรรย์ บางทีเห็นอยู่ทุกวันก็ยังน่าอัศจรรย์ อย่างว่าเขาแสดงอะไรได้แปลก ๆ การแสดงกายกรรมที่ประหลาดอย่างที่เขาแสดงอยู่ทุกวันนี้ ความคิดของเราไม่คิดว่ามันจะแสดงได้ ยิ่งให้เราแสดงด้วยแล้วยิ่งไม่มีหวัง เราจึงเห็นเป็นน่าอัศจรรย์ เราจึงมีสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ซึ่งทำให้เราหลงใหลหรือบ้าไปตาม บางอย่างไม่ถึงกะเรียกว่าอัศจรรย์ แต่เรียกว่ามันชวนดูเสียเหลือเกิน อุตส่าห์ไปดู อุตส่าห์ไปเล่น อย่างกะไปเที่ยวน้ำตก ไปเพื่อให้หัวฟกมากกว่า ให้น้ำตกมันหล่นใส่หัว มันก็ว่าน่าอัศจรรย์ หรือชวนดู หรืออะไรอย่างนี้ อาตมาไปแล้วมันรู้สึกอย่างนั้น เรื่องที่ว่าวิเศษ ๆ อย่างนี้แล้ว ก็ดูเหมือนว่าจะยิ่งโง่ที่สุด บางทีของอร่อย

ก็อร่อยชั้นวิเศษ ของสวยงาม ก็สวยงามชั้นวิเศษ อะไรทำได้แปลก ๆ ก็เป็นชั้นวิเศษมีความไม่รู้ว่า มันเป็นไปตามปัจจัย

ยังมีอีกประเภทหนึ่งซึ่งตรงกันข้าม คือความกลัว หรือความเศร้าเพราะไม่รู้ว่านี้มันเป็นไปตามปัจจัยอย่างนี้เอง มันมีอย่างนี้เองตามธรรมชาติ มันก็ไปกลัว: กลัวผี กลัวความมืด กลัวอะไรก็ไม่รู้ หลายคนที่เป็นพระ บวชมาขออยู่ที่สวนโมกข์นี้ มันก็ยังกลัวผี แล้วบางคนก็ถามก่อนว่า มันน่ากลัวไหม ว่าอย่างนี้ เป็นเรื่องของความกลัวเพราะไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้นเอง **ความกลัวนี้ เป็นความโง่ของเรา**

เรื่องความเศร้า ก็เหมือนกันอีก เพราะไม่รู้ว่ามันอย่างนั้นเอง มันก็เศร้า พ่อตาย แม่ตาย ผัวตาย เมียตาย ลูกตาย มันก็เศร้าเพราะมันไม่รู้ว่า มันเป็นไปตามปัจจัยอย่างนั้นเอง ถ้าเกิดตายกันพร้อม ๆ กันสักสองสามคนมันถึงกับเป็นบ้า นี้เรียกว่ามันกำลังเป็นปัญหาอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ เป็นโลกของบุคคลที่ไม่ได้ยินได้ฟังธรรมะของพระอริยเจ้าแล้วก็ยิ่งยึดมั่นถือมั่นมากขึ้น จึงไปหลงใหลในความแปลก ในความเอร็ดอร่อย ในความน่าอัศจรรย์ทางหนึ่ง แล้วความกลัว ความโศกเศร้า นี้อีกทางหนึ่ง

แล้วผลมันไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น **ไม่ใช่ว่ามันแปลกอัศจรรย์แล้วมันจะเพียงเท่านั้น จะหยุดอยู่เพียงเท่านั้น** มันมีผลอย่างอื่นคือทำให้โง่ ทำให้บ้าไปก็มี แม้ไม่ถึงอย่างนั้นมันก็ทำให้ลืมตัว สติปัญญาสับสน สมปฤดีไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เมื่อได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้พบสิ่งที่ตนถือว่า มันแปลก มันอร่อย มันน่าอัศจรรย์ อย่างนี้ มันทำให้ลืมตัว ลืมตัวนี้ มันไม่ใช่ลืมตัวอยู่เท่านั้น ความลืมตัวนั้น ทำให้เสียทรัพย์สมบัติ

ที่จะต้องไปหลงซื้อหา หรือว่าจะต้องจ่ายไปเพื่อการนั้น ในบางรายนั้น ไม่เพียงแต่เสียทรัพย์ มันถึงกับเสียเนื้อเสียตัวไปก็มี ถ้ายิ่งไปกว่านั้นอีกก็ต้องเสียชีวิต เพราะไปหลง มีความโง่เขลาในสิ่งที่แท้เป็นไปตามปัจจัย เราก็มาเห็นเป็นสิ่งน่ารัก น่าพอใจ น่าประหลาด น่าอัศจรรย์ หรือวิเศษที่สุด จนเขาหลอกลวงได้ หรือจนถึงกับสิ่งนั้นเอง มันหลอกลวงได้ มันหลอกลวงให้คนโง่ ซื้อหาของแพง ๆ มาใส่ไว้ในบ้าน โดยไม่ได้ประโยชน์อะไรคุ้มพอกันเลย อย่างนี้เรียกว่า มันเป็นความเสียหาย

ทีนี้อีกทางหนึ่ง **ตัวมันอยากจะเป็นเสียเอง อยากจะเป็นผู้แสดงเสียเอง จะเป็นผู้วิเศษเสียเอง อยากจะเป็นผู้ทำอะไรได้เกินธรรมชาติเสียเอง ก็ไปฝึกเพื่อจะเป็นอย่างนั้น** ล้มเหลวไม่ได้เป็นบ้าไปก็มี คือพวกที่ฝึกวิปัสสนาเพื่อจะเป็นผู้วิเศษ นี้คือผลเสียหายไปทางหนึ่ง

ทีนี้ เราจะดูกันอย่างในชั้นที่ว่าธรรมดาสามัญ คือทั่วไปที่สุดมากที่สุด แล้วเป็นปัญหาแผ่กว้างที่สุดด้วย นี่ก็คือว่าความหลง ความโง่เขลาชนิดนี้ มันทำให้ผู้นั้นตกไปเป็นทาสของสิ่งที่เกิน

สิ่งที่เกิน นี้บางคนยังไม่ทราบ สิ่งที่เกินคือสิ่งที่เราไม่จำเป็นจะต้องมี ถ้าไปมีเข้าจะเปลืองเปล่า จะโง่เปล่า จะโง่เสียเปล่า ๆ หรือให้โทษ ทำอันตรายเอาอีก นี้เราเรียกว่าสิ่งเกิน หรือส่วนเกิน ไปมีเข้าแล้วก็จะทำให้โง่ จะทำให้มีกิเลส

เรื่องกินเกินนี่ก็เพราะข้อนี้ เรื่องบำรุงบำเรอร่างกายเกินก็เพราะข้อนี้ เรื่องมีเครื่องใช้ไม้สอยเกิน ก็เพราะข้อนี้

พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัส **อุโบสถศีล** หรือศีลแปด เพิ่มต่อจากศีลห้าอีกสามข้อ กลายเป็นศีลแปด สามข้อนี้ ก็เพื่อขจัดส่วนเกินทั้งนั้น คืออย่า **กินเกิน เกินเวลา เกินสถานะ เกินลักษณะ** เลยเวลาแล้วอย่ากินเลย อยู่วัดทำงานเบานี้เที่ยงไปแล้วอย่ากินเลย ถ้าอยู่บ้าน ก็จะกินเย็นสักมื้อหนึ่ง แต่อย่ากินหัวค่ำ กินกลางดึก กินหัวรุ่ง เหมือนที่เขากินกันตลอดคืนนั้นเลย มันเกินทั้งนั้น

อาหารดีเกิน แพงเกิน หลอกลิ้นของตัวให้มันเป็นลิ้นที่เป็นบ้าไปพักหนึ่ง นิยมกันว่าอาหารยิ่งแพง มันก็ยิ่งมีประโยชน์ จึงกินอาหารแพง ชนิดที่เหมือนกับคนบ้ากิน เขามีเงินมาก เขาจะกินอย่างไรก็ได้ คนจน ๆ ไปทำตามเข้า มันก็เหมือนกับเชือดคอตัวเอง

การบำรุงบำเรอร่างกายก็เหมือนกัน อย่าถึงกับต้องร้องรำทำเพลง หรืออะไรให้มันมากมายนัก ไม่ต้องประดับประดาตกแต่งให้มากมายนัก ไม่ต้องไปเสียเงินเพราะส่วนเกินไปเสียอนามัยเพราะส่วนเกิน

เครื่องใช้ไม้สอย ที่นอน ที่นั่ง อื่น ๆ ทุกอย่าง ก็อย่าให้มันเป็นเรื่องของความเกิน เดี๋ยวนี้ เรายังไม่พอ จะหาให้สวยกว่านั้น ให้ดีกว่านั้น ให้แพงกว่านั้น จนรายได้ไม่พอ เงินเดือนไม่พอใช้ ทั้งพวกครู ทั้งพวกตำรวจ ทั้งพวกข้าราชการชั้นผู้น้อย ทั้งพวกอะไรต่าง ๆ ที่ว่าเงินเดือนไม่พอใช้นั้น เพราะไปเป็นทาสส่วนเกินด้วยกันทั้งสิ้น ถ้าไม่เป็นทาสส่วนเกินกันแล้วจะอยู่กันอย่างสงบสุข มันไม่ต้องออกไปเที่ยววันเสาร์ วันอาทิตย์ ไปหาความสำราญทางเนื้อทางหนังให้มันมีกิเลสหนาเป็นบ้าเป็นบอมากขึ้นไปอีก เขาจะได้หยุดพักผ่อน จะได้ทำสิ่งที่เป็น

ประโยชน์ในครอบครัว ดีกว่าที่จะไปเที่ยวหาส่วนเกินอย่างนี้ นี้เรียกว่าเป็นเรื่องทั่วไปในโลกปัจจุบันนี้ ทั่วไปทั้งโลก ทุกประเทศในโลกกำลังเป็นบ้าด้วยเรื่องส่วนเกิน ไปหลงในเรื่องเอร็ดอร่อย สวยงาม น่าอัศจรรย์ ไม่รู้ว่านี้มันก็คือของธรรมดาที่เป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น

ทีนี้ถ้ากล่าว โดยหลักของพระศาสนา คือเป็นทางธรรมโดยตรงนี้ เราก็จะกล่าวว่าความหลงในสิ่งเหล่านี้ มันทำให้เกิดกิเลส และเกิดทุกข์ **เกิดกิเลส เกิดความทุกข์ ชนิดที่ต้องละอายสัตว์เดรัจฉาน** สัตว์เดรัจฉานไม่มีกิเลสและความทุกข์มากเหมือนคน เพราะว่าคนนี้ มันมีสติปัญญามากกว่าสัตว์เดรัจฉาน แล้วมันก็ไปหลงในเรื่องสวย เรื่องงาม เรื่องไพเราะ เรื่องเอร็ดอร่อย เรื่องนิ่มนวลยวนใจนี้มากกว่าสัตว์เดรัจฉาน ก็เกิดกิเลสมากกว่า เกิดความทุกข์มากกว่า เป็นส่วนที่คนนี้โดยเฉพาะคนโง่เขลา **ความหลงในสิ่งที่เป็นของธรรมดาสามัญนี้ว่าเป็นของวิเศษไป จึงมีกิเลสมีความทุกข์เกิดขึ้นยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน** เราไปดูสุนัขและแมวเป็นต้นของเรา ไม่มีปัญหา เรื่องสวย เรื่องงาม เรื่องเอร็ดอร่อย หรือเรื่องกามารมณ์ เหมือนกับคน

เมื่อพูดถึง **กามารมณ์** นี้ อยากจะพูดให้ชัดเสียเลยว่า **การสืบพันธุ์โดยบริสุทธิ์นั้น ไม่ใช่กามารมณ์** ความหลงใหลในทางสัมผัสไม่**เกี่ยวกับการสืบพันธุ์** ส่วน**นั้นเป็นกามารมณ์** ส่วนนี้ไม่มีแก่สัตว์เดรัจฉาน แต่คนนั้นไปมีมากจนเฟ้อ เพราะฉะนั้น เขาจึงมีกิเลสและมีความทุกข์มากกว่าสัตว์เดรัจฉาน จนถึงกับควรละอายแก่สัตว์เดรัจฉาน ก็เพราะไม่รู้เรื่องนิดเดียว ไม่รู้ว่านี้มันเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ มันเกิดขึ้น

และเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น แต่ไปหลงในความรู้สึกที่อร่อยสวยงามอะไรเข้า มันก็กลายเป็นคนไม่รู้อะไร โดยประการทั้งปวง จนได้หลงไป ๆ ไกลออกไป จนมีกิเลสและความทุกข์ มีความรักเหมือนกับคนบ้ามีความโศกเหมือนกับคนบ้า นี่แหละสัตว์เดรัจฉานมันไม่มีช่วยกันดูในข้อนี้ **ความเกลียด โกรธ อาฆาต ริษยาใคร สัตว์เดรัจฉานมันก็ไม่มี แต่คนมันก็มี ความกลัวอะไรต่าง ๆ คนมันก็มี** กลัวถอยหลังไปในอดีต ก็ยังมี นี่มันโง่มากขึ้น กลัวในอนาคตนั้นมันมากเหลือประมาณ เดี๋ยวนี้ก็เป็นอยู่ด้วยความกลัว เมื่อมันมากเกินกว่าธรรมดา ก็ต้องเรียกว่าเป็นความบ้าชนิดหนึ่ง นี้มูลเหตุมีมาจากไม่รู้สัจจธรรมที่ว่า ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น ไม่มีอะไรแปลกเลย ไม่มีอะไรที่ควรจะยึดมั่นถือมั่นเลย ทั้งหมดนี้ เป็นปัญหาที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ จึงยกมาให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้ท่านทั้งหลายฟัง เป็นปัญหาประเภทที่หนึ่ง คือปัญหาของผู้ที่หลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตา

ปัญหาของผู้ที่บังคับจิตไม่ได้

ทีนี้ก็มาถึงปัญหาที่สอง ที่เรียกว่า **ปัญหาของผู้ที่บังคับจิตไม่ได้** นี่แหละจะเป็นเรื่องถึงตัวเรา เป็นเรื่องเข้ามาถึงเรา แม้ที่เป็นพุทธบริษัท แม้ที่อ้างตัวเองเป็นพุทธบริษัทที่ร้องว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ อยู่ทุกวัน ๆ มันก็ยังมีปัญหาข้อนี้ คือบังคับจิตใจของตนไม่ได้ เพราะความรู้มันไม่พอ **ความรู้อะไรไม่พอ?** ก็ความรู้ข้อนี้แหละ คือข้อที่ว่า **ทุกอย่างมันเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น** ทำไมจะมัวมารัก โศก เกลียด กลัวอยู่ ทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น

เอ้า ! ทีนี้ได้ยินได้ฟังก็พอจะเชื่อบ้าง เชื่อบ้างเท่านั้นนะ ไม่ใช่รู้จริง แล้วมันก็ไม่พอ มีอะไรเกิดขึ้น มันก็รักโกรธเกลียดกลัวอีกแหละ นี่แม้ศึกษาอยู่ ๆ **อยากจะให้เห็นแจ้งเอามาพิจารณาอยู่ แต่มันไม่ถูกวิธี มันก็ไม่เห็นแจ้ง ในข้อที่ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้ เป็นไปตามปัจจัย** มันก็ยังรักโศก เกลียด กลัว อยู่ต่อไปตามเดิม นี่ในกรณีปกติธรรมดาสามัญ และเมื่อทำอย่างนั้นมากเข้า ๆ มันกลายเป็นนิสัย นิสัยที่จะมีจิตใจที่หวั่นไหวง่าย จะรักโศกเกลียดกลัวง่าย มีอุปาทานหนาขึ้น ๆ แล้วมันก็สร้างสัญญา คือความสำคัญมั่นหมายอย่างนั้น ๆ มากขึ้น มันจึงพร้อมและรวดเร็วที่จะรักโศกเกลียดกลัว บางทีไม่ได้มีเรื่องอะไร หูฟังเชือนไปว่า คนนั้นตายแล้ว คนนี้ตายแล้ว มันก็กลัวโศกเศร้าเหมือนกะว่าได้ตายลงไปจริง ๆ

เมื่อก่อนนี้ เขาใช้โทรศัพท์ ไม่ใช่ใช้โทรเลข เขาใช้ฟังกันด้วยหูอาตมาก็ประสพเรื่องมาเรื่องหนึ่ง เขาโทรศัพท์มาว่า คนนั้นมันหายแล้วอ้ายเจ้าหน้าที่โทรศัพท์ เขาได้ยินว่าคนนั้นมันตายแล้ว เขาก็มาบอกญาติของเจ้าของข่าวนั้นว่า คนนั้นตายแล้ว เขียนมาให้ ญาติพวกนั้นมันก็ร้องไห้กันใหญ่มันก็ทำบุญทำทานกันใหญ่อย่างกะว่าคนนั้นมันตายแล้ว นี่คิดดูเถอะว่ามันหลอกลวงกันที่ตรงไหน **สัญญาอุปาทาน มันหลอกลวงได้มากน้อยเท่าไร ?** คนไม่ได้ตายแล้วก็มีผลเท่ากับตาย นี่ก็เพราะว่าเขามันพอกพูนอุปาทานหรือสัญญามากเกินไป ถ้าเขามาศึกษาพิจารณา ทำความแจ่มแจ้งอยู่ด้วยวิปัสสนาอันแท้จริงว่าทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัยอย่างนี้อยู่เสมอ พอได้ยินได้ฟังว่าคนนั้นตายแล้วก็ไม่รู้สึกอะไร เพราะว่ามันเป็นไปตามปัจจัย **ซึ่งเราได้รู้ ได้คิด ได้ทำไว้ในใจเป็นการล่วงหน้าแล้ว**

ว่า **"ทุกอย่างมันเป็นไปตามปัจจัย"** แต่ถ้าความรู้นี้ไม่ถึงขนาดมันก็ทำไม่ได้หรือไม่ก็ทำไม่ทัน

ทีนี้มันยังมีอยู่อีกชั้นหนึ่งหรืออีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาหนัก นั้นก็คือว่าถ้าเผอิญว่าความวิบัตินั้น ๆ มันเป็นไปรุนแรงหรือรวดเร็วกระทันหัน อย่างนี้มันก็ยากเหมือนกันที่คนคนนั้นจะมีจิตใจเป็นปกติได้ แม้ว่าตามธรรมดาเขาก็สามารถที่จะเป็นปกติได้ หมายความว่าเขามีความปกติได้แต่ในกรณีธรรมดาสามัญ

เดี๋ยวนี้ถ้าว่ามันเกิดมาพร้อม ๆ กัน เช่นพ่อก็ตายลูกก็ตายบ้านก็ไฟไหม้พร้อม ๆ กันอย่างนี้ มันก็ยากที่คนนั้นจะยิ้มอยู่ได้ นี่เรียกว่าพิเศษแต่ถึงอย่างไรก็ดีถ้าเขามีความรู้ในธรรมะ ข้อนี้ของพระพุทธองค์อย่างเพียงพอก็ยังปกติอยู่ได้ แม้ไม่เป็นพระอรหันต์ ยังไม่เป็นพระอรหันต์ถ้าเขาอบรมให้มันมากพอกรณีเพียงเท่านี้ก็อาจปกติอยู่ได้ แม้ที่สุดแต่หัวเราะแก้เก้อมันก็ยังดีกว่ามานั่งร้องไห้อยู่

ขอให้ลองเทียบเคียงดูอย่างนี้ดีกว่า ผู้ที่บังคับจิตไม่ได้ เพราะว่ากำลังจิตมีไม่พอ กำลังปัญญามีไม่พอ **กำลังจิตกับกำลังปัญญานี้ให้มันเป็นเพื่อนเกลอกัน เป็นคู่หูกัน** มันต้องไปด้วยกัน ถ้ากำลังจิตมีมากกำลังปัญญาก็มีมาก ถ้ากำลังปัญญามีมากกำลังจิตมันก็มีมาก มันมีความแปลกอยู่ที่ว่า มันจะกลับมาส่งเสริมซึ่งกันและกันเสมอเป็นคู่กันไป

ยกตัวอย่างง่าย ๆ ถ้าใจคอสบายดีสติปัญญามันก็แจ่มแจ้งดีรวดเร็วดีถ้าสติปัญญามันเฟื่องดี มันก็ทำจิตใจให้ปกติได้โดยไม่ยาก ฉะนั้นขอให้ทำพร้อม ๆ กันไป

เรื่องจิตและเรื่องปัญญา สองอย่างนี้อย่าไปแยกมันเลยให้มันเป็นของที่แฝดหรือเข้าคู่กันไปเรื่อย แม้ว่าการอบรมอาจจะแยกอบรมกันได้ทีละอย่าง ๆ แต่พอไปใช้ให้เป็นประโยชน์มันก็ไปใช้ร่วมกัน

เรามีวิธีที่เรียกว่า **"สมถภาวนา"** ทำจิตให้เป็นสมาธิ ให้เข้มแข็งให้ตั้งมั่น ให้บริสุทธิ์ ให้ว่องไว นี้ก็วิธีหนึ่งก็ฝึกไปตามที่สมควรแก่เรา แล้วก็อบรมจิตให้มีปัญญา คือให้รู้ว่าอะไร เป็นอะไร เมื่อมีจิตเป็นสมาธิแล้ว ยิ่งรู้ได้ง่ายว่าอะไรเป็นอะไรอย่างน้อยที่สุดก็มองดูใน ภายในคือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นภายในหมายถึงในตัวเรา ว่าร่างกายของเราเป็นอย่างไร ? เปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง เป็นไปตามที่เราต้องการหรือไม่ ? แยกเป็นส่วน ๆ ดูทีละส่วนก็ได้

ดูว่า **ลมหายใจเป็นอย่างไร ?** ปรุงแต่งร่างกายเป็นอย่างไร ? **ความรู้สึกอะไรเกิดขึ้นเป็นเวทนา มันเป็นอย่างไร ?** มันเป็นไปตามที่เราต้องการหรือไม่ ? หรือว่ามันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมันเองกระทั่งว่าจิตนั้นแหละ มันก็คล้ายกะว่าเป็นสิ่งที่ไร้สมรรถภาพ คือมันต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยด้วยเหมือนกัน มันเป็นตัวเองไม่ได้

ถ้าเรามองดูอยู่อย่างนี้ก็จะเกิดปัญญา ไม่ยึดมั่นถือมั่นร่างกายจิตใจความรู้สึก หรือผลอะไรต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นแก่ร่างกายจิตใจ ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่นได้ อย่างนี้เรียกว่ากำลังปัญญามันเพียงพอ เมื่อกำลังจิตและกำลังปัญญามันเพียงพอ มันก็แก้ปัญหาได้ในการที่จะเป็นผู้บังคับจิตได้ ในเมื่ออะไรมันเกิดขึ้น ที่ทำให้คนธรรมดาสามัญเขาเป็นทุกข์เป็นร้อน กระนั้นเราก็ไม่เป็นทุกข์เป็นร้อน ที่ให้คนธรรมดาสามัญหลงใหลกันนั้น เราก็ไม่หลงใหล มันต่างกันอย่างนี้

ปัญหาที่สอง คือปัญหาของผู้ที่บังคับจิตไม่ได้ เพราะเขาไม่รู้เรื่องจิตเอาเสียเลย เขาไม่รู้เรื่องสัจจธรรมสำหรับปัญญาของเขาเสียเลย ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย มั่นหมายตามความต้องการของใครไม่ได้ ถ้าเขาจะมั่นหมายอย่างไร เขาจะต้องมั่นหมายแต่ในขอบเขตของกฎเกณฑ์แห่งเหตุและปัจจัย **กฎเกณฑ์แห่งเหตุและปัจจัยมีเท่าไรเขาก็จะมั่นหมายอย่างนั้นได้ แต่ต้องทำให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์แห่งเหตุและปัจจัยนั้น ๆ** มันจำกัดเพียงเท่านี้ จะหวังเอาเองตามความหลงของตัวเองนี้มันไม่มีหนทาง

เอาละ ! เป็นอันว่าเรามีปัญหา อยู่สองอย่างในโลกปัจจุบันนี้ **ข้อที่หนึ่ง ว่า ปัญหาของคนที่หลงใหลอยู่อย่างหลับหูหลับตาในโลกนี้** ทำโลกนี้ให้เป็นนรกสำหรับเขาโดยไม่รู้สึกตัว แม้ในบางอย่างมันจะเหมือนกับว่าเป็นสวรรค์คือเขาได้สนุกสนานเอร็ดอร่อยตามพอใจก็ไม่มีประโยชน์อะไรแก่เขาเลย มันทำให้เขาเป็นบ้ามากขึ้น นี่ปัญหาทั่วโลกมันเป็นอย่างนี้

ปัญหาที่สองผู้ที่รู้เรื่องนี้อยู่บ้างก็บังคับใจไม่ได้ ยังกลัวในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความกลัว ยังเกลียดในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความเกลียด มีรักมีโศกในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความรักความโศก ก็จะต้องพยายามกันต่อไปเพื่อจะให้ประสบผล คือชนะความรู้สึกเหล่านั้นได้

ธรรมสัจจะ – สัจจธรรม

เอาละ ! ทีนี้ก็จะได้กล่าวต่อไป ถึงเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ธรรมสัจจะข้อนี้ ไหน ๆ ก็ได้กล่าวมาแล้วในลักษณะที่เป็น ธรรมสัจจะ คือสิ่ง

ที่เราจะต้องประพฤติให้ได้ ให้ตรงต่อสัจจธรรมที่ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามปัจจัย เราจะต้องทำอย่างไรกับสิ่งเหล่านั้นก็คือเราจะไม่หลงกับสิ่งเหล่านั้น เมื่อโลกกำลังหลงเราก็จะไม่หลงก็แล้วกัน เพื่อให้สำเร็จประโยชน์แก่ธรรมสัจจะข้อนี้ อาตมาก็อยากจะให้พิจารณาดูถึงวัตถุซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความหลงกันอีกสักเรื่องหนึ่ง คือดูที่วัตถุสำหรับหลงนั้นมีอะไรบ้าง ?

หลงวัตถุและคุณค่าหรือความหมาย

สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความหลงนี้ มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม คือเป็นไปได้ทั้งทางวัตถุและทางฝ่ายจิตใจ รูปธรรมล้วน ๆ เมื่อไปหลงรักเข้ามันก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง ความรู้สึกที่เกิดมาจากวัตถุนั่นเอง เมื่อไปยึดถือมันเข้ามันก็เป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ เป็นที่ตั้งแห่งความหลง ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า เราก็มีทั้งฝ่ายวัตถุ และทั้งฝ่ายนามธรรมที่จะหลง มีบ้านเรือนก็หลงรักบ้านเรือน แล้วก็หลงรักประโยชน์ที่จะได้รับจากบ้านเรือนหลงใหลในคุณค่าของบ้านเรือน เรียกว่าทั้งฝ่ายตัววัตถุล้วน ๆ และทั้งฝ่ายนามคือคุณค่าหรือความหมายของสิ่งเหล่านั้น

นี้เราสรุปเป็นหัวข้อกันเสียทีหนึ่งก่อนว่า วัตถุสำหรับหลงนั้นมีได้ทั้งทางวัตถุและทั้งนามธรรม ข้อนี้มันเกี่ยวกับภาษาพูด

คำว่า "วัตถุ" เราหมายถึงวัตถุของแข็ง ๆ อย่างนี้ก็มี แต่สิ่งที่เป็นนามธรรมกลายเป็นวัตถุก็ได้ คือเป็นนิมิตสำหรับจิตจะเพ่งเล็ง อย่างนี้ก็เรียกว่าวัตถุได้เหมือนกัน เอานามธรรมมาเป็นวัตถุสำหรับการพิจารณาก็เรียกวัตถุได้เหมือนกัน ก็ให้เข้าใจเสียด้วย

วัตถุสำหรับหลงจะยกมาเป็นตัวอย่าง เช่นโลกธรรมและสิ่งที่เนื่องกันอยู่กับโลกธรรม เรื่องนี้ทุกคนควรจะรู้จักและใครไม่รู้จักสิ่งที่เรียกว่าโลกธรรม ก็เสียทีที่มันอยู่ในโลก มันจะเกินกว่าหลับหูหลับตา โดยที่จริงเขาก็รู้จักในลักษณะของความรู้สึก แต่เขาไม่รู้จักชื่อ เราก็บอกชื่อให้เขาเสียหน่อยเขาก็รู้จักทันที เพราะเขารู้สึกต่อสิ่งนี้อยู่แล้ว คือสิ่งที่เรียกว่า "โลกธรรม"

โลกธรรม คือสิ่งที่มีอยู่ในโลก ที่จะต้องกระทบกันกับคน ที่มีอยู่ในโลก จึงได้เรียกว่า โลกธรรม เขาแจงไว้เป็น ๔ คู่ ก็เลยเป็น ๘ อย่าง ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ ได้นินทา ได้สรรเสริญ ได้สุข ได้ทุกข์ ก็เป็น ๔ คู่ เป็น ๘ อย่าง

ได้ลาภเสื่อมลาภนี้ เอามาไว้เป็นอันแรก เพราะคนทั่วไปมันตั้งต้นกันที่ตรงนี้ เงินทองข้าวของทรัพย์สมบัติ อะไรต่าง ๆ มันก็อยู่ที่ตรงนี้ พอได้มาก็ดีใจ พอเสียไปก็ร้องไห้ ยิ่งไม่รู้จักสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็ยิ่งหลงใหลในสิ่งเหล่านี้ จนเรียกได้ว่าคนสมัยนี้ เขาบูชาการได้ คือการได้โลกธรรมนั่นเอง ในแง่ที่ได้เขาก็บูชา ในแง่ที่ตรงกันข้ามแล้วเขาก็ร้องไห้

การได้ลาภคือได้สิ่งที่เขาชอบ ที่เขาพอใจ ที่เขาปรารถนา นี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง คือให้มันหลงรักหลงพอใจเป็นบ้าไปชนิดหนึ่ง

ทีนี้ พอมันไม่ได้มันเสื่อมหาย มันเสื่อมเสียไป มันก็เป็นที่ตั้งแห่งความเสียใจ โศกเศร้า นี่ก็เป็นความบ้าไปอีกชนิดหนึ่ง เป็นความหลงที่เท่ากัน

ทีนี้ ได้ยศและเสื่อมยศ นี้ไม่เกี่ยวกับลาภ มันหมายถึงยศ คือ อำนาจวาสนาบารมี เมื่อคนมันอิ่มด้วยเรื่องลาภแล้ว มันก็จะแหงนไปดูเรื่องยศ เรื่องอำนาจวาสนาบารมี และบางคนอาจจะพิเศษไม่ค่อยสนใจกับเรื่องลาภ แต่ไปสนใจกับเรื่องเกียรติยศ อยากจะเอาดี อย่างนี้ก็มี มียศหรือได้ยศรู้สึกว่าดีแล้วมันก็ยินดี ถึงกับเป็นบ้าไปชนิดหนึ่ง

เมื่อมันเสื่อมยศ เสียยศ สูญเสียยศ มันก็โศกเศร้า บางคนก็ฆ่าตัวตายเพราะเหตุนี้ก็มี มีความยึดมั่นถือมั่นในโลกธรรมคู่นี้ ในลักษณะอย่างนี้

ทีนี้ ได้นินทากับได้สรรเสริญ ทุกคนรู้จักไม่อยากให้ใครนินทา เพียงแต่รู้ว่าเขาจะนินทาเท่านั้น ก็ไม่ชอบแล้ว พวกขี้ระแวงว่าคนเขาจะนินทา อย่างนี้ ก็ยิ่งเรียกว่า มันขาดทุนสองสามชั้น เขาไม่ได้นินทาแล้วระแวงว่าเขาจะนินทาก็เอามาเป็นทุกข์เป็นร้อน เป็นเรื่องเศร้าโศกอยู่ เป็นความโง่สองชั้นมันก็เป็นบ้าสองชั้น ถ้าสรรเสริญก็พอใจ สำหรับสรรเสริญนี้ดูจะยิ่งกว่านินทา สำหรับความยึดมั่นถือมั่น

เด็กตัวเล็ก ๆ มันก็ชอบความสรรเสริญ ยกยอ ก็สบายใจ กระโดดโลดเต้น เมื่อได้รับคำสรรเสริญสักคำหนึ่ง ขอให้สังเกตดูให้ดี เราก็เคยเป็นเด็กมาแล้ว ก็เลยติดในรสของความสรรเสริญเรื่อยมา ๆ จนบัดนี้ พอได้ฟังคำสรรเสริญเท่านั้นแหละมันก็ตัวลอย ได้ยินเขาเรียกว่าพ่อ ได้ยินเขาเรียกว่าอาจารย์สักคำหนึ่งเท่านั้น ตัวมันก็ลอย เพราะไม่รู้เรื่องนี้ว่ามันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย มันก็หวั่นไหว มีจิตหวั่นไหว เหมือนกับคนบ้า นินทาและสรรเสริญ มันก็เป็นโลกธรรมอย่างนี้

ทีนี้เหลือคู่สุดท้าย เป็นสุขกับเป็นทุกข์ นี้รวมหมดทั้งกาย ทั้งทางจิต ทั้งโสมนัส ทั้งโทมนัส อะไรก็ตาม รวมเรียกว่า มันเป็นสุขและเป็นทุกข์ อยากจะสบาย ไม่อยากจะเป็นทุกข์ ไม่อยากจะเดือดร้อน ไม่อยากจะมีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่อยากจะมีอะไรที่เรียกว่า มันต้องเจ็บปวดหรือต้องทน พอต้องเจ็บปวดหรือต้องทนเข้า มันก็กระวนกระวาย มันทนไม่ได้ ถ้ายิ่งมีความยึดมั่นถือมั่นในแง่ใดแง่หนึ่งมากเกินไปแล้ว มันยิ่งจะทนไม่ได้

ขอให้ทราบกันไว้ด้วย เรื่องที่พอจะทนได้ มันก็ทนไม่ได้ เพราะมันมีอุปาทาน หรือมีความหมายมั่น ในตัวตนนั้นมากเกินไปเสีย เจ็บน้อยก็เหมือนเจ็บมาก มีนิมิตแห่งความเจ็บสักนิดหนึ่ง มันก็มีความหมายเป็นความตาย สำหรับคน ๆ นั้น เจ็บอะไรสักนิดหนึ่ง มันก็หน้าเขียวเป็นลม

บางคนเป็นประสาท เคยเห็นคนบางคน ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ หนามเกี่ยว มันก็หน้าเขียวและเป็นลม เพราะความที่มันกลัวตายมากเกินไป นี่แหละมันมีความรู้สึกรุนแรงเกินไปในความหมายของคำว่าสุข ว่าทุกข์ ว่าเกิด ว่าตาย นี่เป็นความหลง เป็นวัตถุสำหรับหลง คือโลกธรรมทั้งแปดประการ

ทีนี้ มันก็ยังมีอีกส่วนหนึ่ง เรียกว่าพ่วงกันอยู่ คือสิ่งที่เนื่องกันกับโลกธรรมนั้น ๆ ก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ มันเป็นทั้งเหตุ มันเป็นทั้งผล มันออกเป็นผลมาแล้ว เดี๋ยวมันก็กลายเป็นเหตุ เป็นเหตุแล้ว เดี๋ยวมันก็มีผล เพราะฉะนั้น มันจึงมีผลที่จะทยอยต่อ ๆ กันไป เช่นเรามีลาภ เราก็จะซื้อหาอะไรได้ สิ่งที่ซื้อหา

มาได้ด้วยลาภ มันก็เป็นสิ่งเนื่องกันอยู่กับลาภ หรือว่าเรามีอำนาจวาสนา เราก็ใช้อำนาจวาสนานั้น ทำอะไรได้อีกหลาย ๆ อย่าง นี่มันสิ่งที่เนื่องกันอยู่กับวาสนา มันเนื่องกันอยู่กับความนินทา สรรเสริญหรือความสุข ความทุกข์ก็ตาม ปัญหามันก็ยืดเยื้อออกไป ขอให้ระวังให้ดี นี่มันเป็นวัตถุแห่งความหลง

สภาพที่ผิดธรรมดา

ทีนี้ พวกอื่นอีก เช่น สภาพที่ผิดธรรมดา อะไรที่ผิดธรรมดาก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง หลงรักก็ได้ หลงเกลียดก็ได้ แต่โดยมากแล้วมันจะเป็นไปในทางสนใจ พอใจ อยากได้สภาพที่เกินธรรมดา เช่นดีเกินธรรมดา สวยเกินธรรมดา แปลกเกินธรรมดา จึงมีความวิปริตทางกาย ทางจิต หรืออะไรก็ตาม ที่คนมันอยากจะทำให้มันเกินธรรมดา ความรักก็เกินธรรมดา ความโกรธก็เกินธรรมดา ความอร่อยก็เกินธรรมดา มันหลงในสภาพที่เกินธรรมดา

พอใครมาทำให้ดีกว่าธรรมดา มันก็พอใจทันที ถ้าเป็นวัตถุสิ่งของมันก็ควักกระเป๋าซื้อหาทันที เหมือนกับคนในโลกเวลานี้ มันมีเงินไม่พอใช้ ก็เพราะว่าเขาประดิษฐ์สิ่งที่แปลกกว่าธรรมดาออกมาเรื่อย ๆ อย่างน้อยก็ดีกว่าเดิม ฉะนั้นเครื่องใช้ไม้สอย แม้ที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นก็เถอะถ้ามันแปลกไปกว่าที่มีอยู่ก่อนแล้ว มันก็ซื้อใหม่ทั้งนั้น นี้ก็เรียกว่า มันเป็นที่ตั้งแห่งความหลง จึงมีความวิปริตทางกาย วิปริตทางจิต วิปริตทางกามารมณ์ เขามีการประดิษฐ์วิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เกินธรรมดา โดย

เฉพาะอย่างยิ่งในทางกามารมณ์ คนก็เลยไม่เป็นคนมากขึ้นทุกที น่าละอายสัตว์เดรัจฉานมากขึ้นทุกที เพราะเหตุนี้ นี่เป็นหัวข้ออันหนึ่ง ซึ่งจะต้องเอาไปคิดดู

ศิลป

ข้อต่อไป ก็อยากพูดถึงสิ่งที่เรียกกันว่า ศิลปะ ศิลปะนี้ มีหลายระดับ และหลายชนิด หลายทิศทาง แต่ถ้ารวมความแล้ว มันสรุปอยู่ที่ความหมายว่างดงาม และล่อใจ ศิลปะนี้ มันมีค่าเพราะว่า มันจับจิตใจของคนได้ ถ้ามันไม่สามารถจะจับจิตใจของใครได้ ก็ไม่เรียกว่า ศิลปะในความหมายปัจจุบัน ฉะนั้น เราจึงมีศิลปะที่จะทำคนให้ตกอยู่ในอำนาจคือให้เขามาซื้อของเรา ให้เขามายอมกับเรา ให้เขามาสวามิภักดิ์กับเรา แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ก็ให้มาหลงใหลในศิลปะของเรา เป็นเรื่องหยาบ ๆ ง่าย ๆ ในทางวัตถุก็มี ละเอียดประณีตขึ้นไปในทางเรื่องเสียง เรื่องกลิ่น เรื่องอะไรก็มี กระทั่งที่เราชอบดูการเล่น ฟ้อนรำ ขับร้อง กระทั่งกายกรรมที่ไม่น่าเชื่อ

เดี๋ยวนี้ มีกายกรรมที่ไม่น่าเชื่อ หรือศิลปะหลอกลวงปิดตาแล้วก็ยังทำอะไรได้ อย่างนี้ก็มี อย่างนี้มันก็เรียกว่าศิลปะเป็นวัตถุแห่งความหลง ก็เลยหลงกันไม่มีจบสิ้น หลงกันอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น ทั้งกลางวันกลางคืน ก็ยังไม่พอให้มันหลง

ความก้าวหน้าในทางคิดค้น

ทีนี้ ก็อยากจะระบุสิ่งสุดท้ายว่า แม้ความก้าวหน้าในทางคิดค้นก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง เขาคิดอะไรขึ้นมาเป็นความก้าวหน้า เป็นของ

ใหม่แห่งยุคแล้ว เราก็หลง อย่างว่าไปโลกพระจันทร์ได้ แม้ไม่มีประโยชน์อะไรแก่เรา เราก็พลอยไปหลงกับเขาด้วย

เครื่องมือเครื่องใช้อย่างอีเล็คโทรนิค คอมพิวเตอร์อะไรต่าง ๆ เดี๋ยวนี้ ก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลงใหล เราไม่จำเป็นจะต้องใช้ มันก็ยังอยากจะมี คิดดูมันบ้าเท่าไร ไม่ใช่เรื่องที่เราจะต้องใช้ เราก็ยังอยากจะมี แล้วแถมยังมีคนเอามาให้เสียด้วย นี่มันบาปกรรมอะไร ที่ว่า มันมีเรื่องสำหรับจะให้หลงนั้น มันมาแวดล้อมทั่วไปอยู่อย่างนี้ นี้ได้ยกตัวอย่างวัตถุสำหรับความหลงมาให้ฟังแล้ว ขอแต่ให้ท่านทั้งหลายดูให้ดีว่าในโลกนี้มันเต็มไปด้วยวัตถุแห่งความหลงเท่าไร ? เพียงไร ? อย่างไร ? ที่ไหน ? ดูกันให้หมดเถอะ

ทีนี้ อยากจะสรุปความสักหน่อย วัตถุสำหรับหลงนี้มันก็จำแนกได้ตามหลักธรรมของเรา คือ ในทางกาม ในทางรูป ในทางอรูป กาม รูป อรูป นี้เป็นหลัก ๓ ข้อ ในทางธรรมสำหรับจำแนกวัตถุที่เป็นที่ตั้งแห่งความรู้สึกของจิตใจ

พวกกาม ก็คือกามารมณ์ ทุกชนิดทุกรูปแบบ ทุกรส ทุกระดับ กามารมณ์นี้ ก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลง

ทีนี้ ที่ผิดไปจากกามารมณ์ ปราศจากกามารมณ์แล้ว มันก็ไปเรื่องรูป ที่ไม่เกี่ยวกับกาม วัตถุสิ่งของที่ไม่เกี่ยวกับกาม มันมีความสวยงามไปอีกประเภทหนึ่ง กระทั่งว่า ความสุขที่เกิดมาแต่รูป เช่นรูปฌานให้เกิดความสุขได้อย่างไร ก็เป็นที่ตั้งแห่งความหลงในแบบนั้น ในระดับนั้น กระทั่งสูงขึ้นไปเป็นเรื่องอรูป ไม่มีรูป เช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น

กระทั่งความรู้สึกเป็นสุข หรือไม่มีทุกข์ ที่เกิดมาจากอรูป เช่นอรูปฌาน เป็นต้น ก็หลง

ราคะนี้ มีได้ทั้งในกาม ทั้งในรูป ทั้งในอรูป เราจึงมีคำว่า กามราคะ รูปราคะ อรูปราคะ คือความมีใจย้อมติดอยู่ในกาม ย้อมติดอยู่ในรูป ย้อมติดอยู่ในอรูป นี้เป็นแม่บทสรุปหมดของวัตถุแห่งความหลง หลงไปเรื่อย ๆ จนต่อแดนกับพระนิพพาน ไปจดแดนกับพระนิพพาน ตรงนั้นแหละจะสิ้นสุดแห่งความหลง พอข้ามไปฝ่ายโน้น เป็นพระนิพพานเสียแล้ว มันก็หยุดหลงกันที

เดี๋ยวนี้ก็หลงไป ๆ ในทางกาม หลงไปในทางรูป หลงไปในทางอรูป พอถึงแดนที่ต่อกับพระนิพพาน ก็หยุดหลงนี้ขอให้รู้จักวัตถุแห่งความหลงไว้ในลักษณะอย่างนี้ แล้วท่านก็สามารถประพฤติธรรมสัจจะเกี่ยวกับข้อนี้ได้โดยง่าย ว่าสิ่งทั้งหลายมันเป็นสิ่งที่สักว่า **"เท่านั้นเอง"** สักว่าเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้นเอง อย่ามีตัวมีตน มีอะไรที่เป็นของตนเลย

ทีนี้ ก็อยากจะให้มองดูปัญหาที่มันน่าเศร้า และถ้าเห็นความน่าเศร้านี้แล้ว มันจะช่วยให้ง่ายขึ้นในการที่จะประพฤติปฏิบัติ นี้เป็นหลักทั่วไปในทางธรรม ถ้าเราไม่มีความสลดสังเวชในสิ่งใดแล้ว จิตนั้นยังไม่พร้อมที่จะปล่อยวางหรือสละสิ่งเหล่านั้น มันต้องมีความสลดสังเวชในสิ่งใดแล้ว จิตนั้นยังไม่พร้อมที่จะปล่อยวางหรือสละสิ่งเหล่านั้น มันต้องมีความสลดสังเวชในสิ่งที่ตนไปหลงอยู่นั่นแหละให้เพียงพอ

ทีนี้ เราไม่ควรคิดถึงเราคนเดียว ควรจะคิดถึงสัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นด้วยว่าเขากำลังหลงอยู่อย่างไร เอาที่เป็นคน ๆ ด้วยก็ได้ เพราะว่าสัตว์เดรัจฉานมันดีกว่าเรา

แล้ว มันไม่หลงมากเหมือนคนแล้ว ที่มันหลงมากนี้มันมาอยู่ที่คน ฉะนั้น ดูที่คนกันก่อนเป็นเบื้องหน้าว่ามันหลงกันอยู่อย่างไร ?

เขาหลงในข้อที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งก็คือว่า เขาไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม ? นี่ขอฝากไว้กับคนทุกคนที่นั่งอยู่ที่นี่ว่า คุณรู้ไหมว่า คุณเกิดมาทำไม ? ถ้ายังไม่รู้ก็เรียกว่าหลงเต็มที่ ถ้ารู้ไม่จริงรู้ไม่ตรงก็เรียกว่ายังหลงอยู่บางทิศบางหนทาง มันก็เป็นความหลงอยู่นั่นแหละ

มันไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม ? ก็เลยไปจับเอาสิ่งที่ผิดเป็นถูก เอาถูกเป็นผิด เหมือนกะว่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว แทนที่จะได้รับประโยชน์อันสูงสุดของการเกิดมามันก็ไม่ได้รับ เพราะมันไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม คิดดูแล้วก็น่าหัวเราะ

เด็ก ๆ เขาก็เถียงว่า เกิดมากิน มาเล่น มาสนุก ถ้าตัวมันเล็กเกินไปมันก็คงจะรู้สึกว่า เกิดมากินนมแม่ก็พอแล้วไม่ต้องมีอะไรดอก ถ้าเด็กมันโตขึ้นมามันยังรู้ว่าเกิดเพื่ออย่างนั้นอย่างนี้ เป็นหนุ่ม เป็นสาว มันจึงเลยไปว่า เกิดมาเพื่ออย่างนั้นอย่างนี้ จนเป็นพ่อบ้านแม่เรือนคนเฒ่าคนแก่จะเข้าโลงแล้วมันก็ยังไม่รู้ว่าจะไปไหน เพราะมันไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม ? ขอให้คิดดูให้ดี

เดี๋ยวนี้ เราก็พูดได้เหมือนกับกำปั้นทุบดินว่า เกิดมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ แต่แล้วไม่รู้ว่าอะไรก็มีผลเท่ากับไม่รู้ว่าเกิดมาทำไมอยู่นั่นเอง ฉะนั้น ควรจะไปคิดเสียให้ถูกต้องว่า อะไรมันดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ

อาตมาก็จะพูดอย่างนี้อีกแหละว่า เกิดมาสำหรับจะไม่หลงในสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งความหลง แล้วมันก็หยุด แล้วมันก็สงบ แล้วมันก็สะอาด

แล้วมันก็สว่าง แล้วมันก็ปกติ นี่แหละมันเกิดมาเพื่ออย่างนี้ ถ้ามันสะอาด สว่าง สงบ อย่างนี้แล้วมันก็ไม่มีนรกทั้งเป็น

เดี๋ยวนี้มันยังมีนรกทั้งเป็น เดี๋ยวอย่างนั้น เดี๋ยวอย่างนี้ ทั้งวันทั้งคืน ที่เป็นไปมาก็เรียกอย่างที่เคยเรียกกันว่า **"กลางคืนอัดควัน กลางวันเป็นไฟ"**

กลางคืนก็นอนอัดอยู่ด้วยความต้องการของกิเลส ตัณหา พอกลางวันก็เป็นไฟ วิ่งไปวิ่งมากันไม่ติดพื้นอย่างนี้ แล้วสิ่งเหล่านั้นก็ไม่มีประโยชน์แก่ตัวด้วยนะ อ้ายสิ่งที่เที่ยววิ่งหากันไม่ติดพื้นนั่นนะ สิ่งเหล่านั้นก็ไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่ตน เขายังไม่รู้ว่าอะไรอยู่ที่ไหน

พวกมาทัศนาจรนี้ก็ดูให้ดีว่าคุณรู้ไหมว่าคุณจะได้อะไรที่มันเป็นผลคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายของการทัศนาจร เพราะว่าหลายคนที่มาที่นี้มาขอร้องให้อาตมาช่วยเป่าหัวบ้าง ขอให้ทำให้โชคดีบ้าง แล้วดูเขาจะไม่มีปัญหาอะไรนอกจากความกลัวเหล่านี้ ที่มาให้ให้พรมาขอให้ให้พร ให้เป่าหัวอะไรนี้เดือนหนึ่งหลาย ๆ คน แล้วบางคนก็เป็นโรคประสาทงอมแงมมาแล้วด้วย มันไม่รู้ว่าจะไปที่ไหน ? จะไปหาอะไร ? มันก็เลยต้องคว้าไปแหละเที่ยวไปแหละ จึงมีอาการที่เขาเรียกในพระบาลีว่า **"วิ่งไปวิ่งมา วิ่งไปวิ่งมา"** จนกว่าจะเน่าเข้าโลงไป มันก็วิ่งไปวิ่งมา วิ่งไปวิ่งมา ถ้าไม่ใช่โดยร่างกายมันก็โดยจิตใจ แม้ว่าร่างกายมันนอนเป็นท่อนไม้อยู่ แต่จิตใจมันก็วิ่งไปวิ่งมา วิ่งไปวิ่งมา นึกถึงสิ่งนั้นนึกถึงสิ่งนี้ นึกถึงคนนั้นนึกถึงคนนี้นึกถึงสถานะภาวะอะไรต่าง ๆ กันไม่มีหยุด นี่แหละเขาเรียกตามพระบาลีว่า วิ่งไปวิ่งมา จนกว่าความหลงมันจะหมดไปมันจึงจะไม่วิ่งไปวิ่งมา จะหยุดเย็นเป็นนิพพาน

เดี๋ยวนี้ก็ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้ ฉะนั้น ก็ลองเชื่อพระพุทธเจ้ากันหน่อยจะเป็นไรไปลองเชื่อดูสักที อย่างลูกเด็ก ๆ จำนวนมากเหล่านี้ลองเชื่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์กันไปก่อน **เมื่อพวกเธอไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม ก็ขอให้เชื่อพ่อแม่บิดามารดา ครูบาอาจารย์** ตามที่เขาสั่งสอนว่าเราควรจะทำอะไร เราควรจะทำอะไรดีที่สุดก็ขอให้ทำให้ดีที่สุด อย่าเพ่อเอาความคิดนึกของตัวชิงสุกก่อนห่าม นี้มันจะล้มละลาย

ทีนี้ คนโต ๆ แล้วก็เหมือนกันถ้ายังไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม ก็ลองเชื่อพระพุทธเจ้าไปก่อนกระมัง ? ว่าท่านจะบอกให้ว่ามันควรจะได้อะไร มันควรจะได้ความเป็นอิสระปราศจากอำนาจบีบบังคับของกิเลส

พูดภาษาหยาบคาย ก็ว่า อย่าให้กิเลสมันขี่คอเลยให้มันเป็นอิสระจากกิเลส เกิดมาทั้งทีก็ให้ได้เป็นอิสระจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเกลียด ความกลัว ความเศร้า ความอะไรต่าง ๆ ที่มันเป็นนรกทั้งเป็นนั้น

นรกทั้งเป็นนี้มีจำนวนกี่ขุม นับอย่างที่เขานับไว้ในอรรถกถา ในหนังสือหนังหา นรกมีมากขุม ขุมเล็ก ขุมใหญ่ ขุมน้อย มันมีมาก แล้วมันก็ตกกันอยู่ทั้งเป็น ๆ เดี๋ยวร้อนอย่างนั้น เดี๋ยวร้อนอย่างนี้ เดี๋ยวร้อนอย่างโน้น แม้แต่แช่น้ำอยู่มันก็ยังร้อน เพราะมันมีหลายรูปแบบ เพราะฉะนั้น เราเกิดมาเพื่ออย่าต้องเป็นอย่างนี้ แล้วเป็นอิสระ แล้วก็จะเรียกว่าอะไรดี ก็หมดปัญญา ก็เลยเรียกว่า "ว่าง" เสียก็แล้วกัน ดับสนิทแห่งตัวกูของกู มีจิตใจว่างปราศจากกิเลส และความทุกข์จะมีรสมีชาติอย่างไรไปชิมดูเองก็แล้วกัน ชิมแทนกันไม่ได้

ฉะนั้น ขอให้พยายามที่จะได้ชิมรสแห่งพระธรรม ในระดับนี้ แล้วจะเห็นด้วยว่า เออ! มันเกิดมาเพื่ออย่างนี้เห็นจะใช้ได้ เห็นจะจริงแล้ว ที่มันเกิดมาเพื่ออย่างนี้ นี้เรียกว่า เพื่อนมนุษย์ของเราทั้งโลกที่เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เขายังไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม อ้ายเราเองก็ไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม แล้วก็ไม่รู้ว่าจะชวนกันไปทางไหน ก็ลองเชื่อพระพุทธเจ้าไปก่อน ไปใคร่ครวญดูว่าที่ท่านพูดว่า อย่างนั้น ๆ เมื่อทำตามเข้าแล้ว มันจะเกิดอะไรขึ้นมา แล้วก็จะมีความเชื่อ มีความกล้าพอที่จะทดลองดู แล้วต่อไปนี้ สิ่งต่าง ๆ มันก็จะสอนให้เอง

ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมสัจจะ

ชั่วเวลาเล็กน้อยนี้ อาตมาก็อยากจะพูดให้มันจบเรื่องเสียเลยว่ามันมี **ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมสัจจะ** ข้อนี้ จะยกตัวอย่างมาให้ฟังเท่าที่เวลามันจะอำนวยให้ เราจะเรียกว่า **ธรรมสัจจะปฏิบัติ** การปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมสัจจะ ถ้ามันเป็นเรื่องหลงไม่รู้จริงในสิ่งทั้งหลาย มันก็เป็นการปฏิบัติเพื่อให้รู้จริงต่อสิ่งทั้งหลาย ที่มันเป็นไปตามปัจจัย เมื่อเราอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งหลอกลวงให้หลง เราก็ต้องบังคับตัว ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงแนะนำไว้

เรามี **ศีล** สำหรับบังคับตัว เรามี **ทมะ** คือการบังคับตัวโดยตรง ทรมานตัว บังคับตัว ควบคุมตัว เรามี **ขันติ** อดกลั้นอดทน เรามีสมาธิ คือจิตใจที่เข้มแข็ง เพราะเราฝึกได้ดีพอสมควรแล้ว นี้เรียกว่า เราเริ่มด้วยการบังคับตัวด้วยสิ่งเหล่านี้ แล้วเราก็รู้สึกตัวอยู่ด้วย **สติสัมปชัญญะ**

เราจะต้องฝึกสติให้เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ สติปัฏฐานสี่ เมื่อฝึกดีแล้วจะคล่องแคล่วในเรื่องของสติและสัมปชัญญะ เราจึงรู้สึกตัว

อยู่ด้วยสติสัมปชัญญะ หรือธรรมะชื่ออื่นซึ่งมันเป็นพวกเดียวกัน ต่อจากนั้น เราก็จะเข้าใจ จะแก้ไขปัญหาที่เป็นความหลงนี้ได้ด้วยปัญญา ด้วยยถาภูตญาณทัสสนะ

คำแรกเรียกว่า "ปัญญา" คือรู้สิ่งที่ควรจะรู้ มันก็เริ่มรู้ เริ่มทำเพื่อให้รู้ แต่มันยังไม่เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง เราก็ต้องทำปัญญานี้เรื่อยไป ปัญญาเจริญงอกงามต่อไปจนถึงระดับที่เรียกว่า ยถาภูตสัมมัปปัญญา หรือยถาภูตญาณทัสสนะ รู้หรือเห็นสิ่งทั้งปวงตรงตามที่มันเป็นจริง โดยเฉพาะในกรณีนี้ ก็คือว่าทุกอย่างเป็นไปตามปัจจัย อย่าไปหลงรัก หลงโกรธ หลงเกลียด หลงกลัว หลงอะไร ๆ กับสิ่งเหล่านั้นเลย

ปัญญาที่เห็นถูกต้องตามที่เป็นจริงนี้มันจะช่วยให้เราหยุดความหลงเหล่านั้น แล้วไม่มีการกระทำไปตามอำนาจของความหลงเหล่านั้นอีกต่อไป นี้เราเรียกว่า การปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมสัจจะ ข้อนี้ คือข้อที่ว่า เราจะไม่ไปหลงในสิ่งที่มันเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น มันสักว่าเป็นไปตามปัจจัยเท่านั้น ไม่หลงก็คือไม่ยึดมั่นถือมั่น ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ถึงกับว่า แม้พระนิพพานก็ไม่เป็นสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่นถือมั่น ก็แปลว่าไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ละความยึดมั่นถือมั่นเสียได้โดยประการทั้งปวง

ทีนี้ ขอแสดงอานิสงส์สักสองสามคำ ว่า ถ้ามาปฏิบัติอย่างนี้แล้วจะมีอานิสงส์อะไร ? นับตั้งแต่ว่าเราเข้าใจว่า เรื่องนี้เป็นอย่างนี้ ว่าทุกอย่างมันเป็นไปตามปัจจัย ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เห็นสัจจธรรมข้อนี้แล้ว ก็ลงมือปฏิบัติ อบรมจิต ฝึกฝนจิต ชักจูง ชี้แจงให้จิตพิจารณามองดูสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้น นี้ปฏิบัติแล้วก็เห็นแจ้งว่า มันเป็นอย่างนั้นจริง

ทีนี้ ก็จะมีอานิสงส์ คือว่า ไม่เห็นมีอะไรแปลก อยู่ด้วยความรู้สึกที่ว่า ไม่เห็นมีอะไรแปลก ความตายยิ่งไม่แปลก ความเกิดก็ไม่แปลก ความตายก็ไม่แปลก ความเจ็บความไข้ ความได้ความเสีย ความแพ้ ความชนะ อะไรก็ไม่แปลก จิตมันก็ไม่ขึ้น จิตมันก็ไม่ลง จิตไม่ขึ้น ๆ ลง ๆ คือไม่เป็นบ้าทุกชนิด ไม่เป็นบ้าอย่างไหนหมดเลย เมื่อจิตไม่ขึ้น ไม่ลงแล้ว ก็ไม่มีความบ้า ชนิดไหนหมด ทีนี้ จะทำอะไรก็คงทำไป ตามที่สติปัญญามีอยู่

สติปัญญาเป็นอิสระแล้ว ไม่หลงอะไรแล้ว จิตไม่หลงอะไรแล้ว ไม่เป็นทาสของอะไรแล้ว เป็นอิสระแล้ว ทีนี้มันก็เหลือแต่ ทำไปเท่าที่ควรจะทำ อย่าทำให้มากกว่าที่ควรจะทำ สามารถทำได้เท่าไร ก็ทำได้เต็มที่ นี้เขาเรียกว่าทำเฉพาะที่ควรทำ ตามที่ควรทำ ไม่เอามาเป็นของกู เพราะฉะนั้นมันจึงไม่มีได้ ไม่มีเสีย ไม่มีการสมหวัง ไม่มีการผิดหวัง

การสมหวังหรือการผิดหวังนั้นยกไว้ให้คนบ้า โกยให้เขาทั้งกะบิเลย เรื่องสมหวัง เรื่องผิดหวัง สมหวังผิดหวังยกไปไว้ให้คนบ้า พวกคนดีจะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ เพราะว่า เขาไม่หลงในสิ่งอะไรว่ามันจะเป็นไปตามความต้องการของเรา มันเป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัยของมัน นี้เรียกว่า มันว่างไม่มีตัวตน แต่ว่ามีการกระทำ กระทำด้วยจิตที่ว่างด้วยจิตที่ไม่เป็นตัวเป็นตน แต่มันทำได้ มันแปลกไหม ? ร่างกายที่คุมอยู่ด้วยจิตว่าง นี้มันทำอะไรได้ มันไม่มีปัญหา ความเกิดก็ไม่เป็นปัญหา ความตายก็ไม่เป็นปัญหา แล้วมันจะมีอะไรที่เป็นปัญหา

ความเจ็บ ความไข้ มันเล็กน้อยกว่าความตาย ฉะนั้น คนนั้นก็ไม่มีปัญหา ที่จะต้องเดือดร้อน หรือจะต้องขึ้น ๆ ลง ๆ อะไรหมด เขา

ทำการงานด้วยอะไร มันไม่มีเขา ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่มีเราแล้วทำการงานด้วยอะไร ? **ก็บอกว่านามและรูปที่ประกอบไปด้วยสติปัญญาสมบูรณ์นั่นแหละมันก็ทำไป ตามแบบฉบับของนามรูป** เมื่อปัญญามันมี มันก็ทำให้ทำได้ ทำสำเร็จเท่าที่ควรจะทำ เขามีความสามารถเท่าไรเขาทำเต็มตามนั้น ถ้าผลได้รับมามาก อย่ากินเกิน อย่าใช้เกิน นี่นามรูปฉลาดนะ ถ้านามรูปที่มันโง่ มันบ้าแล้ว มันจะกินเกินใช้เกิน มันก็กลับไปเป็นปุถุชนอย่างเดิม ถ้ามันหามาได้มาก มันก็ไม่กินเกิน มันก็ไม่ใช้เกินมันเอาส่วนที่เหลือนั้น ไปช่วยคนอื่นในรูปใดก็ตาม ไปช่วยผู้อื่นตรง ๆ ก็ได้ ไปช่วยผู้อื่นโดยอ้อม คือช่วยสาธารณประโยชน์ช่วยบำรุงพระศาสนาไว้ให้เป็นประโยชน์แก่โลกอย่างนี้ก็ได้ ฉะนั้น **ได้อะไรมาอย่ากินเกิน อย่าบำรุงร่างกายเกิน มันจะได้เหลือเอาเป็นส่วนเหลือสำหรับจะช่วยผู้อื่น**

รวมความว่า เมื่อเขาทำอยู่อย่างนี้ มันถูกตั้งแต่ต้น ตั้งแต่เริ่มทำคือมันจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ หรือผลตามที่ต้องการ เพราะมันเป็นการกระทำถูก ตั้งแต่ต้น แล้วไม่มีความทุกข์เหลืออยู่ในนั้น กลับมีความสนุกคือความพอใจ เพราะว่ามันเป็นการทำหน้าที่ ที่ควรกระทำ ยังเป็นปุถุชนอยู่ยังรักดีอยู่มันก็มีความสุขในการทำดี ไม่มีการทำชั่ว แล้วมันก็เคารพนับถือตัวเองว่าได้ทำสิ่งที่ควรทำ แล้วมันก็สนุก ๆ ไม่ตกนรก ทั้งเป็นเป็นความสนุกในการกระทำหน้าที่

การกระทำอย่างนี้แหละ มันเป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ในตัวนั้นแล้วไม่ต้องมาวัดก็ได้ ไม่ต้องไปทำพิธีรีตองอะไรที่ไหนก็ได้ มันเป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ในร่างกายและจิตใจชนิดนี้ตลอดเวลา

รวมความว่า การกระทำนี้ มันทั้งสนุกเป็นสุขด้วย เป็นการปฏิบัติธรรมะเพื่อเลื่อนชั้นตัวเองจนกว่าจะถึงที่สุดด้วย แล้วก็อยู่เหนือความสนุกหรือความทุกข์โดยประการทั้งปวง นี้คือผลของการที่มีความรู้ถูกต้องตามที่เป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามปัจจัย ตามกฎเกณฑ์แห่งปัจจัย มีนัยแห่งปฏิจจสมุทปบาทเป็นต้น ซึ่งได้เคยกล่าวกันโดยละเอียดแล้ว

อาตมาเห็นว่า การบรรยายในวันนี้สมควรแก่เวลาแล้ว จึงขอสรุปความว่า ท่านทั้งหลายจงมองเห็นปัญหาในโลกนี้อย่างที่กล่าวมานี้ แล้วช่วยนำเอาไปคิดไปนึก ไปปรึกษาหารือกับเพื่อนฝูงทุกคน ว่าเราจะต้องช่วยกัน ชำระความหลง ความโง่ ความเขลา ให้หมดไปจากจิตใจของเรา เราก็จะสร้างโลกใหม่ ที่ไม่มีความทุกข์เลย เป็นแผ่นดินใหม่ เป็นโลกใหม่ เป็นชีวิตใหม่ เป็นโลกของพระอริยเจ้า หรืออะไรแล้วแต่จะเรียก มีผลดีทั้งนั้นเรียกว่าไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา

อาตมาขอยุติการบรรยายในวันนี้ ลงเพียงเท่านี้

โลกรอด เพราะ กตัญญู.

อันบุคคล กตัญญู รู้คุณโลก
อุปโภค บริโภค มีให้หลาย
ข้าวหรือเกลือ ผักหรือหญ้า ปลาหรือไม้ ฯลฯ
รู้จักใช้ อย่าทำลาย ให้หายไป;

อนึ่ง คน ต่อคน ทุกคนนี้
ล้วนแต่มี คุณต่อกัน นั้นเป็นไฉน
มองให้ดี ดูให้เห็น เช่นนั้นไซร้
โลกรอดได้ เพราะกตัญญู รู้คุณกัน;

ประเทศชาติ-ศาสนา-มหากระษัตริย์
รวมเป็น อัตตภาพไทย ใหญ่มหันต์
รอดมาได้ เพราะรักใคร่ อย่างผูกพันธ์
เพราะ กตัญญู มี ที่ใจ เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ปิด-ปิด-ปิด

ปิด ปิด ตา : อย่าสอดส่าย ให้เกินเหตุ
บางประเภท แกล้งทำบอด ยอดกุศล
มัวสอดรู้ สอดเห็น จะเป็นคน –
เอาไฟ ไปลน ตนไป จนไหม้พอง ;

ปิด ปิด หู : อย่าให้แส่ ไปฟังเรื่อง
ที่เป็นเครื่อง กวนใจ ให้หม่นหมอง
หรือเข้าใจ ให้ฟุ้งซ่าน พาลลำพอง
ผิดทำนอง คนฉลาด, อนาถใจ ;

ปิด ปิด ปาก : อย่าพูดมาก เกินจำเป็น
จะเป็นคน, ปากเหม็น เพาะสิ่งไร้
ต้องเกิดเรื่อง เยิ่นเย้อ เสมอไป
ที่หุบปาก มากไว้ ได้แท่งทอง ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ดับสังขาร.

อนิจฺจา วต สงฺขารา
"สิ่งที่เหตุ ปรุงขึ้นมา ไม่เที่ยงหนอ !"
อุปฺปาท วยธมฺมิโน ; พอ
เกิดแล้วก็ แปรไป เป็นธรรมดา

อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ
มันเกิด, ฝ่อ แล้วก็ดับ ลับต่อหน้า
เป็นเช่นนี้ เวียนวัฏฏ์ อยู่อัตรา
ใครจะว่า วอนอย่างไร ไม่ฟังกัน

เตสํ วูปสโม สุโข ; แปล
ว่าสุขแท้ คือสงบ การปรุงแต่งนั่น
ไม่ปรุงแต่ง ตัวตนอะไร สักสิ่งอัน
ชีวิตดับ หรือไม่, นั้น ไม่เป็นประมาณ ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

มองแต่แง่ดีเถิด.

เขามีส่วน เลวบ้าง ช่างหัวเขา
จงเลือกเอา ส่วนที่ดี เขามีอยู่
เป็นประโยชน์ โลกบ้าง ยังน่าดู
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ของเขาเลย ;
จะหาคน มีดี โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว ค้นหา สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา หนวดเต่า ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย มองแต่ดี มีคุณจริง ๆ

พุทธทาส อินทปัญโญ

คำอธิษฐาน

การอธิษฐาน คือความตั้งใจสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้พร้อมทั้งกล่าวคำ อธิษฐานผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ ยังมีผู้ที่ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบุญต่าง ๆ อยู่มาก อาทิเช่น เมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้วไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานอย่างไร หนังสือนี้จะรวบรวมคำอธิษฐานสำหรับใช้ประกอบการทำบุญวาระต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใดควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ.

ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จะเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

อิมัง สูปะพยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ.

ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือจากมงคล

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยัง ภันเต ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวสารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายข้าวสงฆ์ (สังฆทาน)

อิมัสมิง ฐาเนเยวะ อิมานิ ภัตตานิ (สะปะริวารานิ) สูปะพยัญชะนะสัมปันนานิ สะปานะกานิ สะเภสัชชานิ พุทธะปะมุขัสสะ เทมะ ทุติยัมปิ... ตะติยัมปิ...

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายภัตตาหารทั้งหลายเหล่านี้ กับทั้งแกงและกับ น้ำปานะและยา แด่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเป็นประธานในที่นี้ (ว่า ๓ หน)

คำถวายทานสามัญ

อิทัง เม ทานัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตะกานัง สังวัตตะตุ มัยหัง มาตาปิตาทโย ญาตะกา อิมัสสะ ทานัสสะ ปัตติง ละภันตุ มะมะ เจตะสา

ขอทานของข้าพเจ้านี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น ขอญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้นของข้าพเจ้า จงได้รับส่วนแห่งทานนี้ ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำถวายสลากภัต

เอตานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายอันตั้งไว้ ณ ที่โน้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายนั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายสลาก

อิมานา มะยัง ภันเต สะลากานิ สะปะริวารานิ อิธะ อาเนตตะวา ฐปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ สะลากานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวายสลากภัต กับทั้งบริวารเหล่านี้ ซึ่งนำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับสลากภัตกับบริวารเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

ถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ

คำถวายกุฏี

อิมัง มะยัง ภันเต เอกัง กุฏิง ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง กุฏิง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(ถ้าภายหลัง คำว่า อิมัง เปลี่ยนเป็น อิมา "กุฏิง" เป็นกุฏิโย เอกัง ตัดทิ้ง)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบกุฏีหลังนี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับกุฏีหลังนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายศาลา

มะยัง ภันเต อิมัง สาลัง ธัมมะสะภายะ อุททิสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง ธัมมะสะภาสาลัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายศาลาหลังนี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ อุทิศเป็นธรรมสภา ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลาหลังนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

อิมัง มะยัง ภันเต คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปริกขารานิ อิธะ อาเนตตะวา ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ คิลานะปัจจะเภสัชชะปะริกขารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวายยาแก้ไข้ ซึ่งได้นำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาแก้ไข้เหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต ปังสุกุละจีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุ สังโฆ เอตานิ ปังสุกุละจีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรเหล่านั้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์รับจีวรเหล่านั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ. (๓ หน)

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน แบบธรรมยุต

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่สงฆ์ ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วสสิกะสาฏิกานิ ภกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฏิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์รับผ้าอาบน้ำฝน กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำกรวดน้ำ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายา คุณุตตะรา อาจะริยูปะการา จะ มาตาปิตา จะ ญาตะกา ปิยามะมัง สุริโยจันทิมา ราชา คุณะวันตา นะราปิ จะ พรหมะมารา จะ อินทา จะ โลกะปาลา จะ เทวะตา ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ ปะกะตานิ เม สุขัญจะ ติวิธัง เทนตุ ขิปปัง ปาเปถะ โว มะตังฯ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุทิสเสนะจะ, ขิปปาหัง สุละเภเจวะ ตัณหุปาทานะเฉทะนัง เย สันตาเน หินา ธัมมะ ยาวะนิพพานะโต มะมัง นัสสันตุ สัพพะทาเยวะ ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว อุชุจิตตัง สะติ ปัญญา สัลเลโข วิริยัมหินา มาราละภันตุ โนกาสัง กาตุญจะ วิริเยสุ เม พุทธาทิปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง เต โสตตะมานุภาเวนะ มาโรกาสัง ละภันตุ มา ฯ

จะกรวดแบบย่อก็ได้ว่า อิทัง โน ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย.

ถ้าว่าคำบาลีไม่ได้ ให้นึกเป็นภาษาไทย เช่น ขออุทิศผลอันเกิดแต่การบริจาคทานนี้ แก่......ขอผลนี้ จงสำเร็จแก่.....และขอให้จงมีความสุขในคติภพนั้น ๆ เทอญ

(ที่ละไว้ออกชื่อผู้ที่จะอุทิศกุศลให้)

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ติจีวะรานิ อัยยัสสะ เทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง ติจีวะระปูชาวิปาโก อัมหากัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตีนัง กาละกะตานัง สังวัตตะตุ อัมหากัง มาตาปิตุอาทะโย ญาตะกา ทานะปัตติง ละภันตุ อัมหากัง เจตะสา.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายจีวรเหล่านี้ แก่พระผู้เป็นเจ้า ขอผลแห่งการบูชาด้วยไตรจีวรนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้น ผู้ล่วงลับไปแล้ว ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้น ของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงได้รับส่วนแห่งทานตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำภาวนาเวลาก่อพระเจดีย์ทราย

อิมัง วาลุกัง เจติยัง อะธิฏฐามิ.

ข้าพเจ้าขออธิษฐานพระเจดีย์ทรายนี้

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง.

เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตตัง อะโหสิกัมมัง.

ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อะนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา.

นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต.

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้

คำแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา อะเวรา สัพเพ สัตตา อัพยาปัชฌา สัพเพ สัตตา อะนีฆา สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ.

ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

อาราธนาพระปริตต์

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะมังคะลัง

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะมังคะลัง

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะมังคะลัง

เจ้าภาพงานสวดพระอภิธรรม

นาวาอากาศเอก เสนอ อุทัยเสน

๒๒ เมษายน ๒๕๒๑	ภรรยา บุตร และญาติมิตร
๒๓ เมษายน ๒๕๒๑	คุณธนกุล – มาลีรัตน์ อิงคะกุล
๒๔ เมษายน ๒๕๒๑	ผู้บัญชาการทหารอากาศ และคุณหญิง
๒๕ เมษายน ๒๕๒๑	กองปฏิบัติการสื่อสาร แผนกสื่อสารอีเลคโทรนิค กรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ สถานีวิทยุกระจายเสียงทหารอากาศ ๐๑
๒๖ เมษายน ๒๕๒๑	กรมสื่อสารทหารอากาศ สถานีวิทยุกระจายเสียงทหารอากาศ (ทุ่งมหาเมฆ เชียงใหม่ เชียงราย มหาสารคาม) โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ รุ่นที่ ๑๐ โยธินบูรณะ รุ่น ๘๖
๒๗ เมษายน ๒๕๒๑	วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย
๒๘ เมษายน ๒๕๒๑	เตรียมนายร้อย ทบ. รุ่น ๗ พยาบาลจุฬา รุ่น ๕๐
เวลา ๒๑.๐๐ น.	บรรจุศพ

รายนามผู้ส่งหรีดมาเคารพศพ

พล.อ.อ. พะเนียง – สุรนุช กานตรัตน์

พล.อ.อ. ประจักษ์ สุทธิมัย

พล.อ.ท. ม.ร.ว. เสริม สุขสวัสดิ์

พล.อ.ท. พิณ – เกษร เจริญสุข

พล.ท. สำราญ – ปราณี ขีโรท

พล.อ.ต. ประมวล – จำเนียร บุญมาก

พล.อ.ต. ศักดิ์ – ดวงพร ธารีฉัตร

พล.ต. สนั่น – ภาณุมาศ อุทัยเสน

พล.ต. ประยุทธ – ชื่นจิตร โกศลยุทธการ

น.อ. วิชัย – สายตา กาญจนาภา

น.อ. วินัย – บังอร ยุกตะทัต

น.อ. ชำนาญ – พ.ญ. จำลอง อังศุสิงห์

น.อ. สันทรรศน์ ทุมมานนท์ และภริยา

น.อ. พาวิน เปี่ยมสุวรรณ และภริยา

น.อ. วิจิตร – พันธุ์ทิพย์ ศิริกุล

พ.ต.อ. ไพฑูรย์ ปุสสะรังษี

น.อ. ประเสริฐ รัตนกาฬ และภริยา

น.ต. เมธี – ทิพยา ยิ่งยวด

น.ต. โกศล – อนงค์ ปฏิรูปานนท์

ข้าราชการกรมสื่อสารทหารอากาศ

ข้าราชการ บก. ส.ทอ.

สนว. กจ. ทอ. ๑ – ๒

กองโรงงานสื่อสาร

แผนกการสนามบิน ชย. ทอ.

กองซ่อมปรับเครื่องวัด ส.ทอ.

คุณชุมพล–พรรณทิพย์ ธีระโกเมน

เตรียมนายร้อย ทบ. รุ่น ๗

คุณธนกุล – มาลีรัตน์ อิงคะกุล

คุณนิยม – ศรีสว่าง ภัทรโชค

คุณสริยา มัณฑุกานนท์

สวอนอุตสาหกรรม

หน้าบาร์ ทอ.

ภูริพัฒน์

รังสิยานนท์

กองบริการกรมสื่อสารทหารอากาศ

สมาชิกสโมสร ทอ.

ช.ฝ.ส. รุ่น ๑

สนว. กจ. ทอ.

ข้าราชการ กปส. ส.ทอ.

แผนก ส–อ ศยอ. กปอ.

ข้าราชการกองยุทธการสื่อสาร ยอ. ทอ.

กรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ

ผบ. อย. และข้าราชการ อย.

โยธินบูรณะ รุ่น ๘๖

นทน. ร.ร. เสธ. ทอ. รุ่นที่ ๑๐

คุณกำธร – รุ่งทิวา ทุมมานนท์

คุณเลียง – อรพินท์ ไชยกาล

คุณชูศักดิ์ – ธิดาพร สมิตะศิริ

คุณรัตน์ – บุณฑริกา ศรีไกรวิน

คุณวิธาน – สนธยา มกราภิรมย์

คุณชัยยนต์ – นิภา หุวะนันทน์

คุณจารุวัฒน์ จารุบุญ

ข้าราชการแผนกสื่อสารกองบิน ๔

คณะข้าราชการตำรวจกองกำกับการและกองปราบปราม

คุณอบ นาคอ่วม และภรรยา

คุณสมลักษณ์ – แสงสุนีย์ สุขยางค์

คุณไข่มุกต์ โกลละสุต

นายแพทย์นิสิต ลีละวงศ์ และครอบครัว

นายแพทย์ประจักษ์ ประจักษ์เวช และครอบครัว

นายแพทย์ไพรัช – อนงค์ ไชยะกุล

บริษัทสยามเทลเทค จำกัด

ห.จ.ก. สาม อ. บริการเมอร์ซีเดสเบ็นซ์
โรงงานอุสา อุตสาหกรรมไทย
บริษัท สาธิตวิศวกรรม จำกัด
วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย
สมาคมศิษย์เก่าพยาบาล สภากาชาดไทย
แผนกวิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์
ร.ร. ผดุงครรภ์อนามัย ร.พ. หัวเฉียว
พยาบาลหน่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟู
พยาบาลจุฬารุ่น ๒๔๙๕
พยาบาลจุฬารุ่น ๒๕๐๖
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๐
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๑
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๒
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๔
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๕
พยาบาลจุฬารุ่น ๕๖
สมาคมชาวอุบลราชธานี

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิรัณสาร 62 ถนนปั้น สีลม กรุงเทพมหานคร โทร. 234-5558
นายกระมล ศิรณสาร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2521